

TULEVAISUUDEN MUISTELUA LASTENSUOJELUTYÖSSÄ

Dialoginen verkostotyö nuoren tueksi si-
jaishuollosta jälkihuoltoon

Jaana Heino

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma
Lastensuojelu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

HEINO, JAANA:

Tulevaisuuden muistelua lastensuojelutyössä
Dialoginen verkostotyö nuoren tueksi sijaishuollosta jälkihuoltoon

Opinnäytetyö 65 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Huhtikuu 2015

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kartoittaa erilaisia kokemuksia verkostoneuvonpidosta sijaishuollossa oleville nuorille. Opinnäytetyö kytkeytyi nivelvaiheeseen, jossa nuori on siirtymässä sijaishuollosta itsenäiseen elämään. Tarkoitus oli saada kerättyä nimenomaan neuvonpidossa mukana olleiden ajatuksia. Tavoitteena oli myös, että verkostoneuvonpitoa käytettäisiin laajemmin lastensuojelun sijaishuollossa ja jälkihuoltoon siirryttäessä. Näiden kokemusten ja saatavilla olevan teorian pohjalta selvitettiin verkostoneuvonpidon mahdollisuutta sijaishuollosta itsenäistyvälle nuorelle. Idea opinnäytetyöhön syntyi työharjoittelussa lastensuojelulaitoksessa.

Teoreettiset lähtökohdat opinnäytetyössä olivat lastensuojelun sijaishuolto ja jälkihuolto, ennakointidialogi sekä verkostoneuvonpito. Opinnäytetyö oli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Aineisto kerättiin haastattelemalla pirkanmaalaisen lastensuojelulaitoksen työntekijöitä sekä laatimalla kysely Hämeenlinnan seudun verkostokonsulteille. Teemahaastattelujen ja kyselyiden kysymykset pohjautuivat samaan teemarunkoon, joka muodostui verkostoneuvonpidon teemoja mukaillen. Teemat olivat seuraavat: huolien kartoitus, nuoren verkoston huomioiminen, suunnitelma tulevaisuutta varten sekä ajatuksia menetelmän vahvuuksista ja haasteista. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysilla.

Tutkimustulosten mukaan tulevaisuuden muistelu huolien kartoittamiseksi oli hyväksi havaittu keino käsitellä mieltä painavia asioita, etenkin, kun menneisyyttä ei käsitelty. Kokemusten mukaan tulevaisuuden muistelu sujui pääasiassa hyvin. Aineistosta nousi lähiverkoston merkityksellisyys nuoren tukijana. Yhdessä tehty tulevaa koskeva suunnitelma sekä seurantapalaverista sopiminen antoivat uskoa ja luottamusta. Useissa palaverissa mukana olleet kokivat verkostoneuvonpidon dialogisen tavan käsitellä asioita hyväksi menetelmäksi. Osanottajien mielestä kaikki tulivat kuulluksi ja kaikki saivat esittää omat ajatuksensa ilman kiirettä.

Tulevaisuudessa olisi hyvä, että yhä suurempi joukko jälkihuoltoon siirtyviä nuoria saisi osallistua verkostoneuvonpitoon. Verkostoneuvonpito tuo avun niin nuorelle, läheisille kuin työntekijöille.

Asiasanat: sijaishuolto, jälkihuolto, ennakointidialogi, verkostoneuvonpito

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HEINO, JAANA:

Future Reminiscence in Child Welfare Work
Dialogical Networking for a Young Person's Support

Bachelor's thesis 65 pages, appendices 4 pages
April 2015

The purpose of this thesis was to survey young people's different experiences of network consultation in foster care. The thesis was linked to the transitional phase where a young person is moving from foster care to independent living. The aim was to specifically include the thoughts of young people who had been in consultation. The aim was that the network consultations would be more widely used in substitute care of the child protection and when transferring to aftercare. Based on these experiences and the available theory, the possibility of network consultation with a young person becoming independent was investigated.

The theoretical basis for this thesis was the foster care and aftercare in child welfare, anticipation dialogue and a network of consultation. The thesis is a qualitative study. The data were collected through thematic interviews. The Pirkanmaa child welfare department workers were interviewed and a questionnaire was administered to the Hämeenlinna Region network consultants. The data were analyzed using inductive content analysis.

Results showed that future reminiscence is a good method to deal with the thoughts especially if the past has not been processed. Future reminiscence went mainly well. The relevance of close network as a young person's support emerged from the data. The plan concerning the future as well as the settling the follow-up meeting gave hope and confidence. Network consultation in a dialogic way of dealing with things was seen as a good method in several meetings. Participants thought that everybody was heard and everybody could present their own ideas without haste.

In the future, it would be good, if an increasing number of young people moving to aftercare should participate in the consultations of the network. Network consultation will help the young person, families as well as workers.

Key words: foster care, aftercare, anticipation dialogue, network consultation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO JA JÄLKIHUOLTO	7
2.1	Lastensuojelun lainsäädäntö	8
2.2	Huostaanotto ja sijaishuolto.....	9
2.3	Jälkihuolto.....	10
2.4	Jälkihuoltosuunnitelma	14
3	VERKOSTONEUVONPITO	16
3.1	Ennakointialoite ja verkostoneuvonpidossa.....	16
3.2	Verkostoneuvonpidon kulku.....	18
3.2.1	Pohdintaa ratkaisusta, ei ongelmista käsin.....	18
3.2.2	Vuoropuhelua, kysymysten siivittämänä kohti suunnitelmaa.....	21
3.2.3	Tekojen muistelu ja koetun tuen kartoittamista	22
3.2.4	Tulevaisuuden muistelu.....	22
3.2.5	Lopuksi suunnitelma	23
3.3	Lastensuojelun sijaishuolto ja verkostoneuvonpito	26
4	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTUS	28
4.1	Opinnäytetyön lähtökohta ja tarkoitus	28
4.2	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	29
4.3	Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen.....	29
4.4	Aineiston analysointi	32
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	35
5.1	Huolien kartoitus.....	35
5.2	Nuoren verkoston huomioiminen	38
5.3	Suunnitelma tulevaisuuteen	41
5.4	Verkostoneuvonpitoon osallistuneiden ajatuksia menetelmän vahvuuksista ja mahdollisista haasteista.....	45
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	50
7	POHDINTA.....	56
7.1	Pohdintaa tutkimusprosessista	56
7.2	Eettisyys ja luotettavuus tutkimuksessani.....	58
	LÄHTEET.....	60
	LIITTEET	62
	Liite 1. Teemahaastattelu	62
	Liite 2. Kyselyn saatekirje.....	63
	Liite 3. Kysely (1).....	64

1 JOHDANTO

Asiakkaidemme verkostoa on hänen lähipiirinsä, sen lisäksi työntekijät ja viranomaisahot, joiden kanssa hän on tekemisissä. Itse verkostotyötä voidaan pitää lastensuojelun kivijalkana, ilman sitä on vaikea toteuttaa lastensuojelua. Verkostotyö yhdistää sosiaalisen verkoston voimavarat asiakkaan tukemiseksi. Joskus verkostotyö vaatii toimiakseen erilaisia apukeinoja, jotta kaikki asiakkaan elämässä vaikuttavat työntekijät saadaan yhdistettyä niin, että kunkin voimavarat tulisivat hyödynnetyiksi. Luomalla yhtenäinen ja yhdessä toimiva verkosto pystytään asiakkaan tilanteeseen vaikuttamaan parhaalla mahdollisella tuella. (Puonti, Saarnio, Hujala 2004, 214.)

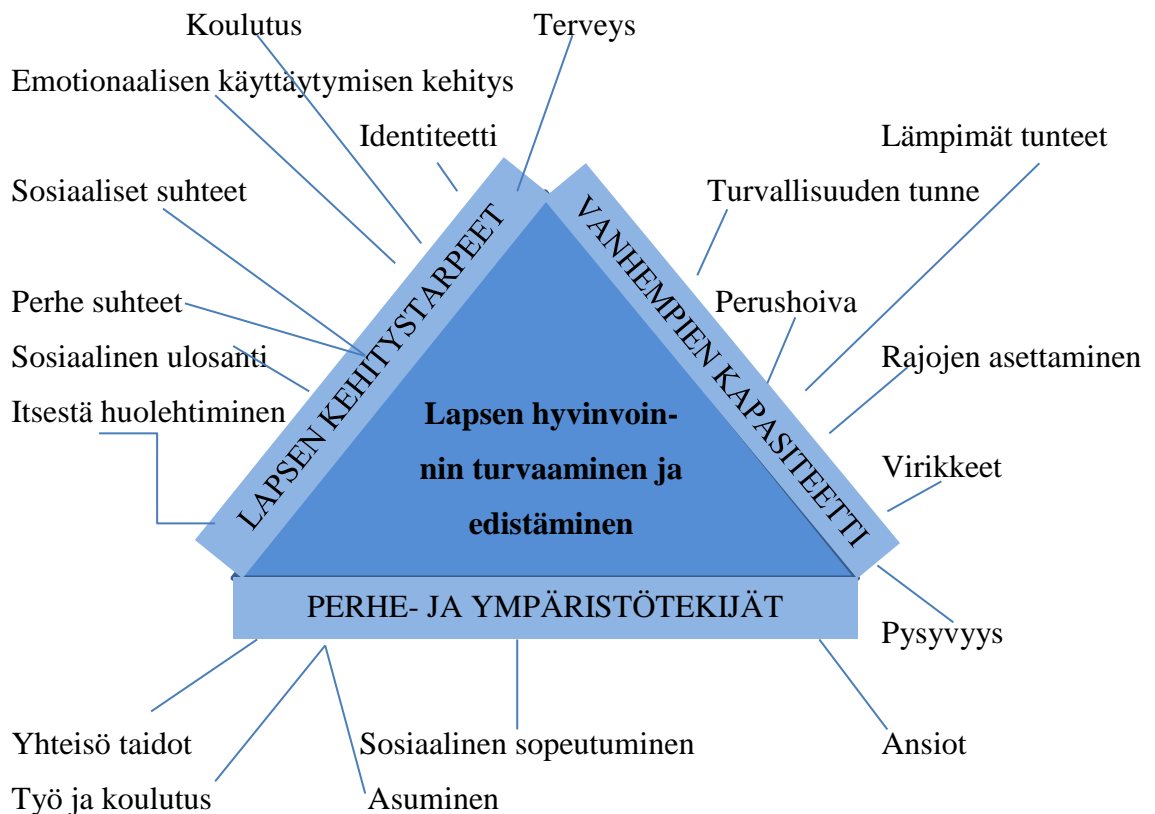
Lastensuojelun kentältä kuulee monesti, ettei asiakkaan omaa lähiverkostoa ole huomioitu asiakkaan tukemisessa tarpeeksi. On ensiarvoisen tärkeää lastensuojelun asiakkaille, sijaishuollosta jälkihuoltoon siirtyville nuorille, että heidän elämässään vaikuttavat verkostot ovat yhtenäiset. Tämä tarkoittaa sitä, että läheis- ja viranomaisverkostot yhdistävät voimavaransa heidän tukemisekseen. Itsenäistyvä, sijaishuollosta jälkihuoltoon siirtyvä nuori tarvitsee paljon erilaista tukea. Toki tuen laatu ja määrä vaihtelevat yksilöllisesti. Nuoren tukemista voi olla esimerkiksi koulutuksessa tai työn hankinnassa tukeminen, psykososiaalinen tuki, taloudellinen tuki tai tukeminen asunnon hankinnassa.

Tulevaisuuden muistelu – verkostoneuvonpito on psykososiaalisen asiakastyön ennakointidialogi menetelmä, jossa asiakkaan oma ääni tulee kuuluviin. Läheisverkostot ovat voimavara, jotka tulisi huomioida. Asiakkaan auttamiseksi järjestetty verkostomainen lähestymistapa, verkostoneuvonpito on oiva haaste perinteisille palavereille. Verkostoneuvonpidossa käsitellään huolta herättäviä asioita, tehdään jatkoa varten suunnitelma sekä tukea antava työnjako eri osapuolten kesken. (Seikkula & Arnkil 2009, 168–170.) Työharjoitteluni Pirkanmaalaisessa lastensuojelulaitoksessa johdatti minut lastensuojelutyöhön. Työharjoittelun aikana pääsin tutustumaan jälkihuoltoon sekä verkostoneuvonpitoon. Havaitsin verkostoneuvonpidon hyväksi menetelmäksi tukea itsenäistyviä nuoria. Verkostoneuvonpito on vielä hieman tuntemattomampi ja vähän käytetty menetelmä. Koin tärkeäksi tutkia siinä mukana olleiden ajatuksia ja kokemuksia siitä, miten nuoren oman lähiverkoston tukea voidaan hyödyntää.

Opinnäytetyössäni olen haastatellut Pirkanmaalaisen lastensuojelulaitoksen työntekijöitä, jotka ovat olleet mukana verkostoneuvonpidossa. Lisäksi lähetin kyselyn Hämeenlinnan seudun verkostokonsulteille. Pysin kartoittamaan vastaajien ajatuksia ja kokemuksia dialogin toteutumisesta sekä huolien kartoituksen ja tulevaisuuden suunnitelman merkityksellisyyttä. Miten nämä mahdollistavat nuoren tukemisesta itsenäistymisvaiheessa.

2 LASTENSUOJELUN SIIAISHUOLTO JA JÄLKIHOOLTO

Lapsen oikeuksia tulee aina kunnioittaa. Lastensuojelu perustuu lastensuojelulakiin ja se toteuttaa osaltaan Lapsen oikeuksien sopimusta. Opinnäytetyöni keskittyy lastensuojelun sijaishuollosta jälkihooltoon siirtyvien nuorten tukemiseen verkostotyön avulla. Seuraavaksi on lyhyesti siitä, mitä lainsäädäntö määrittelee lastensuojelusta. Lapsen sijaishuoltoa edeltää huostanotto ja näitä käsitellen myös lyhyesti. Sijaishuollon päädyttyä lapsella tai nuorella on oikeus jälkihooltoon. Jälkihooltoon siirtyvälle tehdään jälkihooltosuunnitelma. Jälkihoollon keskeisiä tukimuotoja ovat psykososiaalinen tuki sekä taloudellinen tuki. Vanhempien tehtävänä on vastata lapsen hyvinvoinnista. Aina näin ei kuitenkaan ole, silloin on tarvetta lastensuojelulle. Lapsen hyvinvointiin vaikuttavat useat tekijät, joita Jowitt ja O'Loughlin 2005, hyvin kuvaavat (Kuvio 1, muokattu).

2.1 Lastensuojelun lainsäädäntö

Lapsen vanhemman tehtävänä on turvata lapsen oikeudet sekä vastata lapsen hyvinvoinnista, hoivasta ja huolenpidosta. Lastensuojelun kenttä kytkeytyy tiiviisti perheen ja yhteiskunnan välisten suhteiden rajapinnoille, kunnioittaen vanhemmuutta sekä vanhempien osallisuutta lapsen hyvinvointiin ja toisaalta taasen lastensuojelu puuttuu, jos lapsen hyvinvoinnissa on puutteita. Lastensuojelu perustuu siis lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata kaikille lapsille turvallinen kasvuympäristö, jossa voi kasvaa ja kehittyä monipuolisesti ja tasapainoisesti. Viranomaisten, jotka perheiden kanssa toimivat, tulee tukea vanhempia ja huoltajia kasvatus-tehtävässä sekä hoivaamisessa. Lastensuojelussa lapsen perhettä pidetään ensisijaisessa asemassa. Näiden toteutumiseksi on erilaisia lastensuojelun tukitoimia ja palveluja. Joskus lyhytkin tai tilapäinen apu voi olla riittävä. Toisinaan kuitenkin tarvitaan lapsen ja perheen tukemista läpi lapsuus ajan. Riittävän ajoissa tarjottu apu ja oikea-aikainen ohjaus lastensuojelun piiriin ovat viranomaisten tehtäviä perheen tukemiseksi. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Bardy 2009, 41–42.)

Käsittelen opinnäytetyössä ennakointidialogeja verkostoneuvonpidossa. Dialogin avulla saadaan niin lapsen kuin hänen perheen ääni kuuluviin. Verkostoneuvonpito tukee lapsikeskeistä perhelähtöisyyttä, sillä siinä tehdään suunnitelma, johon kirjataan pääasiassa lapsen tai nuoren omia ajatuksia.

Sosiaalityöntekijät tekevät palvelutarpeen arvioinnin ja jos siinä huomataan, että 1) lapsen kasvuolosuhteet eivät ole riittävän turvalliset lapsen terveyttä ja kehitystä ajatellen, voidaan lastensuojeluasiakkuus aloittaa. Tai 2) mikäli lapsi omalla käyttäytymisellään on vaaraksi omalle terveydelleen tai kehitykselleen tai 3) lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia tukitoimia. Asiakkuus aloitetaan myös silloin, kun lapsen terveyden ja kehityksen takaamiseksi ryhdytään kiireellisiin toimiin tai perhe saa lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukea ennen kuin palvelutarvearvio on tehty. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Lastensuojelun avulla turvataan lapsen kehitys ja taataan lapsen hyvinvointi. Lastensuojelulla on myös ehkäisevä rooli lapsen ja perheen mahdollisissa ongelmissa ja niihin tulisi puuttua ajoissa. Lapsen etu on ensisijainen asia, kun tehdään lastensuojelun arviota ja sitä toteutettaessa. Lapsen ja nuoren mielipide tulee ottaa huomioon hänen ikäänsä

ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla, kun lastensuojelun tarvetta arvioidaan, päätöksiä tehdään sekä lastensuojelua toteutetaan. Lapsen tulee saada tietää häntä koskevat asiat. Lastensuojelua toteutettaessa on lisäksi otettava huomioon lapsen läheiset ihmissuhteet, lapsen kulttuuritausta, kieli ja uskonto. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

2.2 Huostaanotto ja sijaishuolto

Lapsen sijaishuoltoa on huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai hallinto-oikeuden väliaikaisen määräyksen nojalla kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen hoito sekä kasvat. Sijaishuolto määritelmänä on paljon enemmän kuin pelkästään huostaanotto. Sijaishuoltoa ei voi kuitenkaan pitää kaiken kattavana määritelmänä joka tilanteeseen, jossa lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle. Silloin, kun lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, tulee sijaishuoltoa koskeva päätös olla tehtynä. Tällaisia päätöksiä ovat esimerkiksi:

- avohuollon tukitoimi
- huostaanotto
- hallinto-oikeuden väliaikainen määräys
- kiireellinen sijoitus
- jälkihuolto
- sijoitus yksityisesti kodin ulkopuolelle

Huostaanotto lapsen kohdalla päättyy tämän täydessä 18 vuotta. (Saastamoinen 2008, 24–25,38.) Lastensuojelulain (2010/1380) mukaan huomioitavaa on kuitenkin, että huostaanotto on voimassa vain toistaiseksi. Kun huostassa pidon ja sijaishuollon tarve on lastensuojelulain 40§ mukaan päättynyt, voidaan huostassa pito lopettaa viranhaltijan päätöksellä. Mikäli huomataan, ettei huostassa pidon lopettaminen ole lapsen edun mukaista tulee huostassa pitoa jatkaa, vaikka huostaanoton edellytyksiä ei enää ole. Sosiaalityöntekijä, joka vastaa lapsen asioista tulee arvioida tilanne asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä. Tilanne arvioidaan myös mikäli lapsi tai hänen huoltajansa hakee huostassa pidon lopettamista tai arvioinnille osoittautuu muita syitä. Siinä vaiheessa, kun huostassa pitoa ollaan päättämässä, tulee huomioda lisäksi sijaishuollon kesto aika ja lapsen sekä sijaishuoltoa antavan välillä olevan kiintymyssuhteen laatu. Opinnäytetyössäni keskitytään lähinnä huostaan otettuihin lapsiin, jotka ovat sijoitettuna kodin ulkopuolelle lastensuojelulaitokseen.

Sijaishuoltoa on lastensuojelulain 2007 mukaan järjestettävä ja lapsi tulee ottaa huostaan, mikäli lapsen huolenpidossa on havaittavissa puutteita tai lapsen kasvuolosuhteet

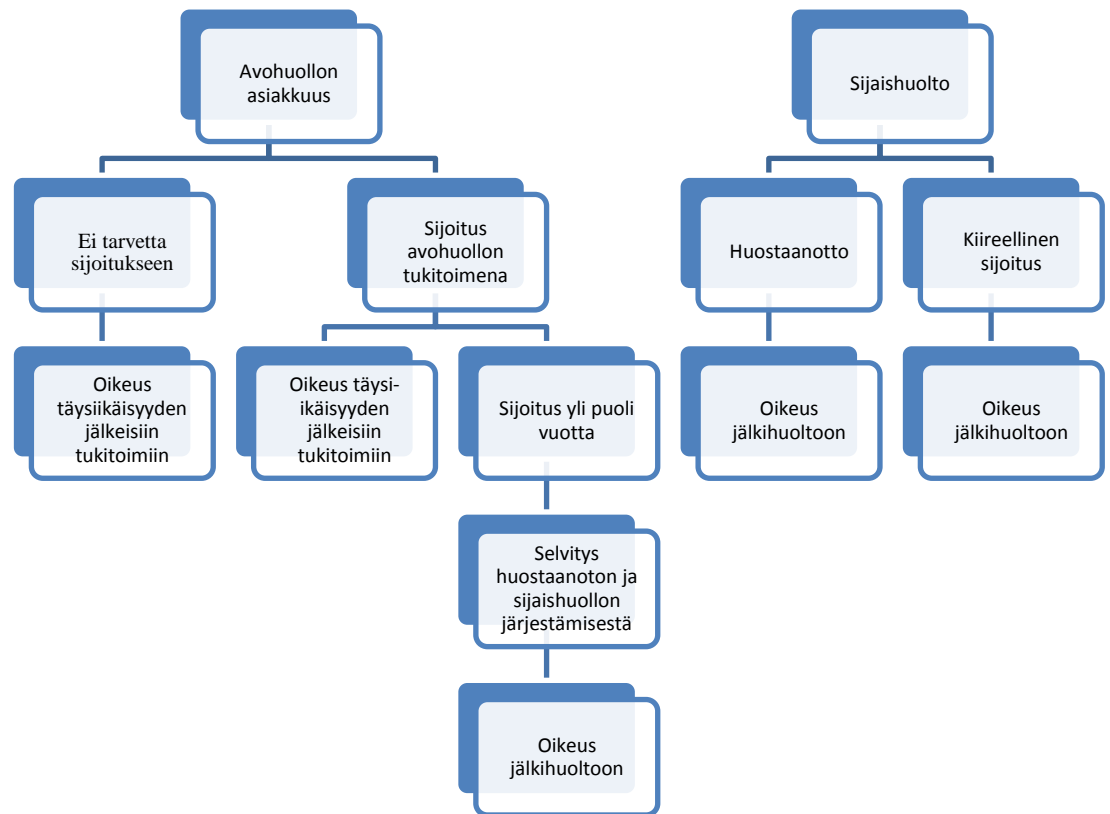
ovat uhattuina. Myös lapsen päihteiden käytön tai rikollisen yms. toiminnan vaarantaessa vakavasti tämän terveyttä ja kehitystä on sijaishuolto järjestettävä. Huostaanottoa ja sijaishuoltoa järjestettäessä tulee kuitenkin huomioida, että ensin tulee yrittää vaikuttaa tilanteeseen järjestämällä avohuollon tukitoimia. Näiden ollessa riittämättömät tai ne eivät vastaa lapsen etua, on huostaanotto ja sijaishuollon järjestäminen seuraava askel. Sijaishuollon tulee olla lapsen edun mukaista. Lapselle tulee valita sellainen hoitopaikka, joka hänen tarpeitaan parhaiten vastaa. Perhehoito, ammatillinen perhekoti ja laitoshuolto ovat sijaishuollon eri toteutustapoja. Lisäksi on myös mahdollista muuhunkin sijoitusmuotoon, mikäli lapsen tarve niin vaatii. Sijoitus voi olla lyhytaikaista, pysyvää, sukulaissijoitus tai sijoitus yksityisesti. (Jowitt & O'Loughlin 2005, 29–30; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Saastamoinen 2008, 27.)

2.3 Jälkihuolto

Lastensuojelulaissa jälkihuolto ei ole sijaishuollon alakäsite, jälkihuolto on vapaaehtoista, mikä erottaa sen sijaishuollosta. Jälkihuollon aloittaminen ja sijaishuollon päättäminen tapahtuvat toistensa lomassa, osittain jopa päällekkäin. Sijaishuoltopaikka ei välttämättä ole mukana järjestettäessä jälkihuoltoa. Usein jälkihuollossa nuoren tai lapsen kanssa työskentelee tämän kotikunnan sosiaalityöntekijä. Jälkihuollolla pyritään helpottamaan sijaishuollon jälkeen lapsen tai nuoren itsenäistymistä. Onnistunut sijaishuolto on silta hyvään jälkihuoltoon ja siihen, miten nuori sitoutuu vastaanottamaan jälkihuoltoa. Nuori tarvitsee tukea siihen, millä tavalla hän pystyy sitoutumaan jälkihuoltoon. Mikäli nuoren kanssa ei ole päästy ajoissa työstämään asioita, ei sitoutumista välttämättä tapahdu. (Laaksonen 2004,12; Hujala, Puonti, Saarnio 2004, 260.) Joissakin sijaishuoltopaikoissa saattaa olla oma jälkihuoltotyöntekijä, joka vastaa sieltä jälkihuoltoon siirtyvien asioista yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa. Opinnäytetyöni yhteistyö paikassa on tarjolla jälkihuoltopalveluita 21 ikävuoteen saakka.

Sijaishuollon ja huostaanoton sekä avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen (yhtäjaksoinen kesto vähintään puoli vuotta) päädyttyä tulee lapselle tai nuorelle järjestää jälkihuolto. Jälkihuollon oikeus ei ole rajoittamaton, velvollisuus jälkihuoltoon päättyy viimeistään nuoren täyttäessä 21 vuotta. Lisäksi kodin ulkopuolisen sijoituksen päättyemisen jälkeen, lastensuojelu asiakkuudesta viiden vuoden kuluttua, päättyy kunnan velvollisuus järjestää jälkihuolto. Kiireellisen sijoituksen tai hallinto-oikeuden väliaikaisen määräyksen nojalla järjestetty sijaishuolto ei velvoita kuntaa järjestämään jälkihuoltoa.

Kunnalla on siis velvoite jälkihuollon järjestämiseksi, mutta samaa velvoitetta ei ole asiakkaalla vastaanottaa tarjottua jälkihuoltoa. Nuorella on aina 21 ikävuoteen saakka mahdollisuus siirtyä jälkihuollon piiriin. Jälkihuoltosuunnitelma on kuitenkin aina tehtävä. Sijaishuollon päättymisen jälkeen saattaa olla niin, että vanhempien tilanne on kohentunut siinä määrin, että lapsi voi palata kotiin. (Laaksonen 2004,12; Saastamoinen 2008, 60–61; Eronen 2013, 71.)

KUVIO 2. Lakisääteinen oikeus jälkihuoltoon ja tukeen sijoituksen jälkeen (Laaksonen 2004, muokattu)

Lapsi voidaan myös sijoittaa jälkihuoltona kodin ulkopuolelle. Tämä jälkihuollon muoto tulee kuitenkin erottaa lapsen sijaishuollosta. Siihen ei voida soveltaa lastensuojelulain luvun 11 mukaisia rajoitustoimenpiteitä, kuten kiinnipito, omaisuuden tai aineiden/esineiden haltuunotto. Tällaisessa sijoituksessa ei päde myöskään lapsen ja vanhempien tai läheisten yhteydenpidon rajoittaminen. (Saastamoinen 2008, 60–61.)

Nuoren ollessa sijaishuollossa on sen päämääränä itsenäisempi elämä ja omillaan toimeentulevan aikuisen elämä, jolla on oma sosiaalinen verkostonsa. Sijaishuollon päättymisen on ikään kuin yhteiskunnan vastuunkantamista nuoresta siihen asti kun hänen

omat siipensä kantavat elämässä. Jälkihuolto ei ole yksin itsenäistyville nuorille järjestettävä vaan sitä tulee järjestää aina, kun sijaishuolto päättyy. Laki velvoittaa lisäksi, että vanhempia, huoltajia ja lasta hoitaneita tulee tukea. Itsenäistymisvaiheessa läheisten tuki on tarpeellinen. Huolellinen perhetyö kantaa pitkälle tulevaisuuteen. Jälkihuollon avulla voidaan ehkäistä syrjäytymistä, se on yksi kantava tekijä matkalla itsenäisempään aikuisuuteen. (Laaksonen 2004, 10–12, 43.) Sijaishuollon päädyttyä on syrjäytymisvaara todellinen. Nuorelle tulee antaa hänen tarvitsemansa tuki, jotta hän voisi toimia yhteiskunnan normien mukaisesti. Tässä turvallisen ja tutun aikuisen tuki on paikallaan. Juuri esimerkiksi verkostoneuvonpidon avulla voidaan kartoittaa nuoren tukijat itsenäistymisvaiheessa.

Jälkihuollolla on selkeät tavoitteet, kuten psykososiaalinen tuki, tuki koulunkäyntiin tai opintoihin, itsenäiseen asumiseen ja arjen sujumiseen sekä raha-asioiden hoitoon. Jälkihuollon tarpeen laajuuden määrittävät lapsen yksilölliset edellytykset. Jälkihuoltotarve määrittää esimerkiksi taloudellisen tuen ja psykososiaalisen tuen tarpeen. Siinä vaiheessa, kun jälkihuoltoa lopetellaan, tulisi sosiaalityöntekijän laatia nuoren kanssa suunnitelma tulevaisuuteen. Suunnitelmassa olisi hyvä olla ainakin ne palvelut ja tukitoimet, joita nuori jälkihuollon jälkeen käyttää. Kunta voi myös järjestää nuorelle avohuollon tukitoimia, ohjata päihdepalveluihin, järjestää verkostotyötä sekä tarvittaessa tukea vanhemmuudessa. Jälkihuollossa olevalle nuorelle voidaan järjestää tukiasumista. Asuminen voidaan järjestää myös vuokra-asunto markkinoilta tai itsenäistymisasunnoista, joita jotkut kunnat tarjoavat. Joillakin kunnilla on myös nuoriso-asuntoja tarjolla sekä sijaishuoltopaikan tai lastensuojelulaitoksen läheisyydessä tai omistuksessa olevia asuntoja. Nuorelle on hyvä kertoa konkreettisesti ne tuki, neuvonta ja ohjausmahdollisuudet, jotka hän saa jälkihuoltoon siirryttäessä. Yhtäläillä nuorelle tulee konkreettisesti kertoa, mistä kaikista asioista hänen on otettava itse vastuu tulevaisuudessa. (Laaksonen 2004, 25–33; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Saastamoinen 2008, 60–61.)

Oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki nuorelle kantaa pitkälle hänen elämässään. Esimerkiksi verkostoneuvonpidon avulla voidaan kartoittaa nuoren elämässä olevat tukijat, joiden avulla teot paremman tulevaisuuden eteen saadaan toteutettua. Verkostoneuvonpidon järjestäminen oikeaan aikaan itsenäistymisvaiheessa tukee nuorta juuri näissä asioissa. Verkostoneuvonpidossa tehdään suunnitelma tulevaisuuteen, johon neuvonpidon aikana kirjataan teot hyvän tulevaisuuden saavuttamiseksi.

Sijaishuollon aikana tehdään iso osa sitä psykososiaalista ja terapeuttista työtä, jonka katsotaan kantavan nuorta oman elämän perustaitojen hallintaan. Nuori ei välttämättä omaa kykyjä arjen hallintaan, jos niitä ei ole hänen kanssaan harjoitettu sijaishuollon aikana. Nuoren yksilölliseen kasvuun ja itsenäistymiseen tukevaan työskentelyyn on kehitetty erilaisia työmuotoja, esimerkiksi Umbrella-työkirja. Tällaisella työmenetelmällä voidaan vastata nuoren tarpeisiin erilaisten tehtävien ja harjoitteiden avulla, kuten koulutukseen, rahankäyttöön tai kodinhoitoon liittyen. Nuoren itsenäistymisessä on tärkeää omien vahvuuksien löytyminen ja itsensä hyväksyminen. Nuoren tulee omata ongelmanratkaisukykyä, kyvykkyyttä tulee olla myös siinä, että uskoo oman elämäkulun vaikuttamismahdollisuuksiin. Näiden taitojen omaksumiseen olisi hyvä olla turvallinen aikuinen nuoren rinnalla. (Laaksonen 2004, 25–29.)

Nuoren kanssa voi esimerkiksi asettaa lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita sekä erilaisia päämääriä asioiden saavuttamiseksi. Nuorelle voi olla hyvä tarjota tukea tavoitteiden asettamisessa. Luottamuksellinen suhde työntekijän ja nuoren välillä on tärkeää nuoren kanssa työskenneltäessä. Aikuinen on nuorelle se, joka antaa toivoa tulevaisuuteen, vaikka se voikin olla välillä koetuksella. Käytännössä psykososiaalinen tukeminen tarkoittaa nuoren ja työntekijän välisiä tapaamisia jälkihuollon aikana. (Laaksonen 2004, 25–29.)

Psykososiaalisen tuen lisäksi, on nuorelle järjestettävä myös taloudellista tukea hänen itsenäistyessään sijaishuollosta. Lapsen/nuoren ollessa sijoitettuna avohuollon tukitoimena, huostaan otettuna tai jälkihuoltona varataan hänen itsenäistymistä varten joka kuukausi tietty rahasumma. Itsenäistymisvarat kerätään mahdollisista tuloista, saamisista tai korvauksista, ei kuitenkaan lapsilisästä. Itsenäistymässä olevan nuoren, kenellä ei ole näitä tuloja tai ne ovat liian pienet, on sijoituksen päättyessä saatava sosiaalihuollosta tarvittavat itsenäistymisvarat asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa. Nuori tarvitsee itsenäistymisvaiheessa tukea, niin myös itsenäistymisvarojen käytössä. Itsenäistymisvarat annetaan lapsen tai nuoren käyttöön jälkihuollon päättyessä tai viimeistään hänen täyttäessään 21 vuotta. (THL 2015, Lastensuojelun käsikirja.)

Nuori saattaa tarvita myös ihan konkreettista ohjausta päivittäiseen rahankäyttöön. Itsenäisesti asuessa ei olekaan sitä tuttua sijaishuoltopaikan ohjaajaa, joka auttaa rahankäy-

tössä. Esimerkiksi jälkihuoltotyöntekijä, jos nuorella sellainen on käytettävissä, on tällaiseen tukemiseen sopiva henkilö.

2.4 Jälkihuoltosuunnitelma

Helmisen (2003) mukaan lastensuojelussa on olennaista, että kaikesta tehdään huoltosuunnitelma. Vastuu sen tekemisestä on sosiaalitoimella. Se, mitä sinne kirjataan, on tarkoin määritelty lastensuojelulaissa. Huoltosuunnitelmaan kirjatut tavoitteet muuttuvat konkreettisiksi asioiksi hoito- ja kasvatussuunnitelmassa ja siten ne ovat toteutettavissa. Hoito- ja kasvatussuunnitelman teosta vastuu on sijaishuoltoyksiköllä. Täten nuoren kanssa päästään etenemään itsenäistävään jälkihuoltoon. Yhteistyön tulee olla huolellista eri tahojen välillä, jotta saadaan toimiva kokonaisuus. Huoltosuunnitelmaneuvoiteluissa on hyvä olla myös hoito- ja kasvatussuunnitelma mukana. (Laaksonen 2004, 15–18.)

Lapselle tai nuorelle laaditaan jälkihuoltosuunnitelma, jolla kartoitetaan jälkihuollon tarve. Tuija Erosen seurantatutkimuksen mukaan nuoret pystyvät määrittelemään hyvin itse ne palvelut, joita tarvitsevat. Jälkihuoltosuunnitelmaan kirjataan erityisen tuen ja avun tarve ja ne tukitoimet sekä palvelut, jotka ovat lapsen tai nuoren hyväksi käytettävissä. Jälkihuoltosuunnitelma on sijaishuollon aikana käytetyn huoltosuunnitelman konkretisoiva suunnitelma. Siihen tulee kirjata selkeästi tavoitteet ja se, kuka tekee mitään. (Laaksonen 2004, 19–21; Eronen 2013, 72.)

Itsenäistyminen aiheuttaa nuorelle monta pohdittavaa asiaa. Tulee raha-asioiden hoitamista, opiskelujen järjestäminen, työssä käyminen, sosiaalinen elämä ja niin edelleen. Jälkihuoltoon siirryttäessä moni asia muuttuu, työntekijät ja muut nuoren kanssa toimivat tahot, jopa asuinpaikkakunta voi muuttua. Aikuistuvan nuoren sosiaalinen tukiverkosto voi olla liian heikko. Nuoren lähtiessä sijaishuoltopaikasta pois, voi olla niin, että ainoa merkityksellinen aikuiskontakti jääkin sinne. Kunkin lapsen tai nuoren yksilöllisen tarpeen, iän ja kehityksen mukaan määritellään, minkälaista jälkihuolto on. Jälkihuollon suunnittelu on hyvä aloittaa jo hyvissä ajoin, sijoituksen aikana. Ajoissa aloitettu ja hyvin tehty suunnitelma luo nuorelle turvallisuuden tunnetta tulevaisuuden kannalta. Yksityiskohtaisemman suunnitelman aika on sitten myöhemmin. (Laaksonen 2004, 10–15.)

Nuorella on jälkihuoltosuunnitelman laadinnassa olennainen rooli, jotta sinne asetetut tavoitteet ovat hänen tarpeidensa mukaiset. Voidaan ajatella, että nuorelle annettu vastuu jälkihuoltosuunnitelman laatimisessa on luottamuksen osoitus nuorelle. Nuoren kanssa yhdessä kartoitetaan ne palvelut, joita hän tarvitsee uudessa elämäntilanteessa. Esimerkkinä mainittakoon nuorisotoimi, sosiaali- ja terveyshuollon palvelut sekä muut nuorelle olennaiset viranomaistahot, vapaa-ajan aktiviteetteja unohtamatta. Yksilöllisyys ja nuoren tarpeet tulee muistaa, kaikki eivät tarvitse samanlaista pakettia. Apuna suunnittelussa voidaan käyttää esimerkiksi itsenäistyvän nuoren roolikarttaa. Nuorilla elämäntilanteet saattavat muuttua äkisti, joten jälkihuoltosuunnitelmaa on hyvä tarkistaa jälkihuollon aikana säännöllisesti, jotta se on ajanmukainen nuoren elämäntilanteen kanssa. (Laaksonen 2004, 18–21.)

Sijaishuollon aikana on hyvä kirjata nuoren elämässä tapahtuneet asiat nuoren omaan kansioon. On tärkeä asia nuorelle, että hänen oma historiansa on jossakin tallessa. Uuteen elämäntilanteeseen siirtymisessä on avuksi, kun nuorella on itsestensä ja aiemmasta elämänkulusta käsitystä. Lapsen perhe on myös hyvä ottaa mukaan, kun nuoren historiaa ja menneisyyttä kirjataan muistiin. Lapsen ja nuoren elämäntapahtumien ylös kirjauksissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä ja käyttää niitä suunnitelman teossa pohjana. Näin saadaan myös hyvä apukeino keskusteluihin esimerkiksi huostaanoton ja sijoituksen syistä. (Hujala, Puonti, Saarnio 2004, 262; Laaksonen 2004, 24–25.)

3 VERKOSTONEUVONPITO

Käsittelen seuraavaksi verkostoneuvonpitoa. Tom Arnkil ja Jaakko Seikkula teoksessaan Dialoginen verkostotyö ovat käyttäneet termiä verkostopalaveri. Selkeyden vuoksi käytän koko opinnäytetyössäni termiä verkostoneuvonpito, jota on käytetty sekä haastattelemini työntekijöiden kanssa kuin kyselyyn osallistuneiden verkostokonsulttien keskuudessa. Dialoginen verkostotyö teoksessa verkostokonsulteista käytetään nimitystä työpari tai vetäjä. Käytän myös näitä nimityksiä myös opinnäytetyön teoriaosuudessa kuvaamaan verkostokonsultteja.

3.1 Ennakointidialogeja verkostoneuvonpidossa

Verkostoneuvonpidon ideologinen tausta on ennakointidialogi. Avoin dialogi on psykiatristen kriisien avuksi kehitetty käytäntö, joihin taas ennakointidialogi ei sovi. Ennakointidialogiin ei liitetä äkillistä kriisiä, vaan huolia, joita tulisi vähentää. Sen avulla verkostoneuvonpitojen osanottajat pyrkivät löytämään yhteisiä ja yhdensuuntaisia käytäntöjä, etenkin kun monta eri toimijatahoa on solmussa tai tarvitaan eri tahojen voimavaroja huolten vähentämiseksi. Sen vetäjinä ovat ulkopuoliset menetelmään kouluttuneet verkostokonsultit. Verkostokonsultit mahdollistavat dialogin toteutumisen. He auttavat pääsemään umpikujassa eteenpäin tai välttämään sinne ajautumista. Ennakointidialogi sopii hyvin käytettäväksi esimerkiksi lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimiessa. Ennakointidialogit ovat yhteistyöpalaveri asiakkaalle, hänen läheisille ja tilanteeseen liittyville työntekijöille. (Seikkula & Arnkil 2009, 61,65–66; Heino, ym. 2010, 16.)

Ennakointidialogin taustalla on työntekijän esittämä huoli. Sitä mukaan kun työntekijän omat voimavarat vähenevät voidaan katsoa huolen kasvavan. Ennakointidialogissa on tarkoitus, että verkosto tukee siinä vaiheessa, kun omat keinot ovat lopussa. (Eriksson, Arnkil, Rautava 2006, 7.) Ennakointidialogi eli verkostoneuvonpito lähtee yleensä liikkeelle huolen esittämisestä. Se, että työntekijällä on nuoresta huolta, tarkoittaa sitä, että hän tarvitsee avukseen muita tahoja nuoren tukemiseksi. THL:n Lastensuojelun käsikirjassa on esimerkiksi esitetty huolen vyöhykkeet, jonka avulla voidaan tehdä huolikartotus.

TAULUKKO 1. Huolen vyöhykkeet (THL 30.12.2014)

Ei huolta 1	Pieni huoli 2	Tuntuva huoli 3	Suuri huoli 4
Ei huolta lainkaan	Huoli tai ihmettely käynyt mielessä Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta	Huoli on tuntuva Omat voimavarat ovat ehtymässä Lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve	Huoli on erittäin suuri Omat keinot ovat lopussa Tilanteeseen on saatava muutos heti

Suominen ja Tuominen (2007) kirjoittavat dialogisesta suhteesta korostaen, että siinä hyväksytään hiljaisuus ja opitaan myös kuuntelemaan sitä. Dialoginen suhde etenee kohti päämäärää pienin hitain askelein, jossa sen tavoitteet ja keinot selviytyä ongelmista ovat mukautettavissa. Dialogisessa suhteessa matkaa tehdään yhdessä, siinä ajatellaan yhdessä. Asiakas toimii oman elämänsä asiantuntijana. Tälle matkalle voi lähteä avoimin mielin, sillä siihen ei ole olemassa ennalta kirjoitettua käsikirjoitusta. Dialogiin ei kuulu oikea tai väärä, se on aina avoin uusille vastauksille. Tämä matka avartaa mukaansa lähteville uusia näkökohtia, joiden mukaan voi kulkea. Dialoginen suhde perustuu luottamukseen. Siinä molemmat osapuolet toimivat sekä antajana että ottajana ja ovat siten tasa-arvoinen kaikille. Dialogisuus kunnioittaa molempia osapuolia ja se antaa mahdollisuuden muutokselle. Dialogisessa vuorovaikutuksessa korostuu molemmiin puoleihin puhumisen ja kuuntelun mahdollisuus, siinä on molemmille aikaa. (Suominen & Tuominen 2007 79–80.)

Ennakointidialogi on syntynyt Stakesin verkostotutkimuksen ja kehittämisen ryhmän kehitystyönä, yhteistyössä psykososiaalisen työn ammattilaisten kanssa. Myös Hämeenlinnan perusturvan työntekijät ovat olleet Palmukeprojektin ja verkostokonsulttien pilotikoulutuksen tiimoilta mukana kehittämistyössä. Ennakointidialogeja voidaan hyödyntää tilanteissa, joihin on useita toimijoita ja joiden yhteistyöstä puuttuu selkeys ja suunnitelmallisuus. Asiakastyöhön kehitettyä ennakointidialogia eli tulevaisuuden muistelui-

ta voidaan hyödyntää pitkittyneissä tilanteissa, joissa asiakkaan asiaa hoitaa ammattilaiset tietämättä kuitenkaan mitä tekevät tai mitä toinen tekee. Ollaan toiseen tyytymättömiä. Tilanteeseen liittyy lisäksi huolta, jumiutunutta yhteistyötä ja tukijoiden neuvottomuutta. Myös erilaisten elämän siirtymävaiheiden suunnittelussa on ennakoitdialogeja ollut käytössä, kuten opinnäytetyössänikin nuoren henkilön itsenäistymisvaiheessa. Ennakointidialogisen palaverin päättyessä pyydetään osallistujilta aina välitön palaute. (Nieminen-Kurki 2006, 12–13; Heino, ym. 2010, 16.)

3.2 Verkostoneuvonpidon kulku

Ensimmäinen askel, josta lähdetään verkostoneuvonpidossa liikkeelle, on huolen ottaminen puheeksi. Aloitteen ja pyynnön palaverista tekee se taho, joka on huolissaan lapsen tai nuoren hyvinvoinnista. Usein huolen esittäjä on lapsen tai nuoren kanssa työskentelevä henkilö. Myös asiakkaiden tekemät aloitteet ovat mahdollisia. Tilaaja täyttää erillisen tilauslomakkeen. Työntekijä, joka aloitteen tekee, esittää pyynnön oman huolensa hälventämiseksi. Verkostoneuvonpidoissa aloitteentekijästä käytetään nimitystä tilaaja. Tilaaja merkitsee tilauslomakkeeseen huolen, sillä se toimii tilauksen perustana. Tilaaja siis pyytää työparin eli kaksi verkostokonsulttia vetämään verkostoneuvonpitoa. Tilauslomake toimitetaan täytettynä verkostokonsultteja koordinoivalle niin sanotulle verkstopankkiirille. Tilauslomakkeessa mainitaan lisäksi muut neuvonpitoon osallistujat. (Nieminen-Kurki, 2006, 14; Seikkula & Arnkil 2009, 62–64.)

3.2.1 Pohdintaa ratkaisusta, ei ongelmista käsin

Dialogista käytetään tässä yhteydessä tulevaisuuden muistelu – termiä. Dialogissa verkostokonsultit esittävät kysymykset ja ajatellaan yhdessä ikään kuin ääneen. Ennakointidialogia voidaan pitää siihen osallistuvia voimaannuttavana (empowering) menetelmänä. Menetelmä korostaa voimavarakeskeistä kuuntelua, jota on kuulluksi tuleminen ja toisten kuuleminen. Näiden lisäksi tasavertainen vuoropuhelu sekä huolien kartoittaminen antavat toiveita paremmasta tilanteesta. Huolten hälventämiseksi tarvitaan tukea ja vastavuoroisuutta toisilta, jotta auttaminen tuottaa tulosta. Tämän vuoksi on olennaista koota yhteen se verkosto, joka toimii lapsen tai nuoren kanssa. Tilaajan tehtävänä on ottaa selville asiakkaalta itseltään, keitä hän haluaa kutsuttavaksi omasta lähiverkostostaan. Kutsuttavien on hyvä olla sellaisia, joilta voidaan saada konkreettista apua huolia vähentävän suunnitelman teossa. Yhdessä asiakkaan kanssa myös on myös pohdittava,

keitä viranomaisia olisi hyvä kutsua mukaan. Perinteisesti palavereissa on työntekijöitä enemmän, jolloin heidän valta-asemansa korostuu. Verkostoneuvonpidossa on mahdollista kutsua paikalle niin monta läheistä ja viranomaista kuin asiakas itse haluaa. (Eriksson, ym. 2006, 7; Seikkula & Arnkil 2009, 63.)

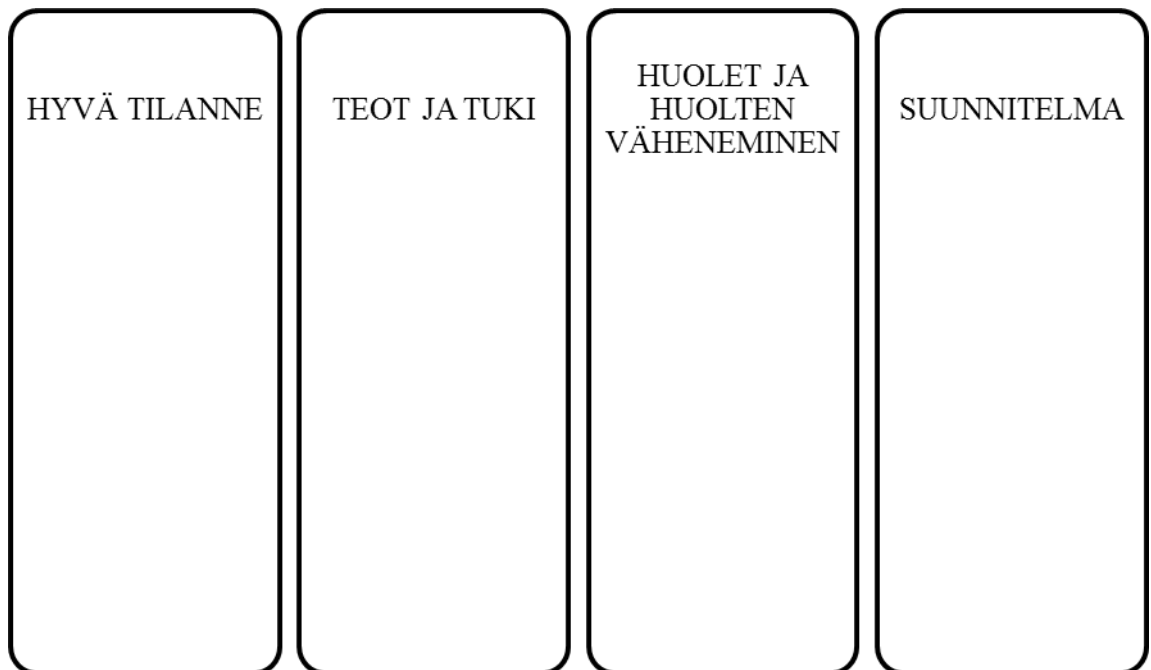
Verkostoneuvonpidon aluksi luodaan kevyt ja helposti lähestyttävä tunnelma yhteen kokoontuneen verkoston kesken. Ensinnäkin on tilaajan vuoro esittää kiitoksensa osanottajille siitä, että he ovat kokoontuneet yhteen huolten vähentämiseksi. Tilaaja esittää huolensa, eli syyn jonka vuoksi on kokoonnuttu, jonka jälkeen työpari ottaa vetovastuun vuoropuhelusta. Konsulttien tehtävä on rakentaa palaverin kulku vuoropuheluksi ja vuorokuunteluksi. Kaikki puhuvat vuorollaan. Usein palavereissa ei ole kaikkien helppoa saada ääntään kuuluviin tai tulla kuulluksi. Ennakointidialogi pyrkii antamaan tilaisuuden äänen ajatteluun ja omien ajatusten muodostamiselle. Vetäjien ansiosta verkostoneuvonpidossa ei tarvitse jännittää saako oman äänensä esiin. Jokaiselle on oma vuoronsa puhua ja toisen puhetta ei keskeytetä eikä sitä kommentoida. Ainoastaan puheenvuorossa olevaa voidaan tukea esittämällä kysymyksiä, jotka verkostokonsultit esittävät. (Niemi-Kurki, 2006, 13–14; Seikkula & Arnkil 2009, 66–67.)

KUVIO 3. Verkostoneuvonpito (Eriksson, ym. 2006, muokattu)

Verkostoneuvonpito kulkee eteenpäin vetäjäparin luotsaamana. Vetäjät haastattelevat osallistujia vuorotellen. Kysymykset ovat tavallaan avoimia, vailla oikeita tai vääriä vastauksia. Haastattelussa on käytössä sellaiset kysymykset, joilla pyritään lisäämään toiveikkuutta sekä varmistamaan asiakkaan osallisuus oman elämän suunnittelussa. Osallistujien vastauksista pystytään muodostamaan kuva lähitulevaisuudesta. Tulevaisuuden

muistelu tapahtuu niin, että vetäjäparista toinen toimii haastattelijana, jonka aikana toinen kirjaa muistiinpanoja. Kirjaukset ovat koko ajan esillä, ne tehdään esimerkiksi paperitaululle. Muistiinpanoja tarvitaan loppukeskustelussa, jotta suunnitelma saadaan tehtyä mahdollisimman todenmukaisena käydyistä keskusteluista. Lisäksi julkiset muistiinpanot tuovat asiat läpinäkyviksi ja selkeiksi kaikille. Osallistujia pyydetään muistelemaan hyvää tulevaisuutta ja sitä mitkä teot ovat johtaneet siihen. Kuulluksi tuleminen ja muiden ajatuksien kuuleminen tuovat näkökulmaa ja ymmärrystä omalle pohdinnalle. Siitä saa tukea omiin huoliin ja se luo yhteistä toiveikkuutta. (Seikkula & Arnkil 2009, 66–69; Heino, ym. 2010, 16.)

KUVIO 4. Paperitaulut eli fläpit, joihin muistiinpanot kirjataan kirjurikonsultin toimesta

Vetäjät kertovat osallistujille lisäksi, että verkostoneuvonpidon lopussa on varattu hyvä aika keskustelulle, jossa sovitaan mitä tehdään seuraavaksi ja kuka tekee mitäkin. Haastattelujen aikana on tärkeää huomioida, että kaikki kuulevat toistensa ajatukset. Haastattelut aloitetaan perheestä ja yhdessä sovitaan haastattelujärjestys. Tässä vetäjien on syytä huomioida erilaiset kulttuuritaustat ja kunnioittaa niitä. Lisäksi perheen kanssa sovitaan, mihin ajanjaksoon tulevaisuuden muistelu ajoitetaan. Yleensä muistelu ajoitetaan noin vuoden päähän. Ennakointidialogi tähtää tulevaisuuden suunnitelmaan, mutta sillä on myös nykyhetken vaikuttavia myönteisiä tavoitteita. (Seikkula & Arnkil 2009, 66–69.)

Verkostoneuvonpidossa huolet ikään kuin jaetaan. Jaetut pohdinnat toisten kuulemina voivat auttaa osallistujia omissa dialogeissaan. Usein puheissa on lähitulevaisuuden toiveet ja huolet. Pohdinta asetetaan nykyhetken tulevaisuuteen ikään kuin siinä oltaisiin jo sillä hetkellä. Pohditaan niitä tekoja, jotka vähentävät huolia. On tärkeää, että osallistujat pohtivat asioita omasta näkökulmastaan. Ajatukset ovat kuitenkin nykyhetkessä olevia toiveita ja huolia tulevasta vaikka tarkastelussa on lähitulevaisuus. Tilannetta ei katsota ongelmista tulevaisuuteen päin vaan katsotaan ja pohditaan sitä, mikä johti hyvään tilanteeseen. Tämä helpottaa huolien kertomista, eikä siten loukkaa ketään henkilöä keneen huolet mahdollisesti liittyvät. Tämä on tärkeää tilanteissa, joissa ratkaistaan eri tahojen välisiä solmukohtia. Ennakointidialogin avulla saadaan hyvä tulevaisuus konkreettiseksi tavoitteeksi, joka on toteutettavissa. (Seikkula & Arnkil 2009, 66–68.)

3.2.2 Vuoropuhelua, kysymysten siivittämänä kohti suunnitelmaa

Verkostoneuvonpidon kulku muodostuu kolmesta pääkysymyksestä. Osallistujia autetaan suuntaamaan pohdintansa lähitulevaisuuteen vetäjien esittämien kysymysten avulla, johon ikään kuin nykyhetki viedään. Haastattelut tehdään siten, että siinä unohdetaan niin sanotut roolit, esimerkiksi asiakas ja työntekijä. Osallistujia haastatellaan yksilöinä, ihmisinä, oman elämänsä eläjinä. Haastattelujen edetessä voidaan tehdä mielenkiintoisia oivalluksia ja huomioita siitä, mitä toinen asioista ja hyvästä tulevaisuudesta ajattelee. Haastattelijan esittämät kysymykset muodostavat haastattelulle perusteemat. Kysymyksen voi esittää monella eri tavalla, esimerkiksi: ”Nyt eletään Helmikuuta 2016, kulunut vuosi on mennyt hyvin. Miten sinun asiat ovat tällä hetkellä?” (Nieminen-Kurki 2006, 14–15; Seikkula & Arnkil 2009, 68–72.)

Haastattelun edetessä vetäjä varmistaa kuulemansa ”kuulinko oikein, kun sanoit...”. Tällä tavalla puhujan kertomat asiat tulee jäsenneytyksi. Verkostokonsulttien on kuunneltava erityisen tarkoin, mitä osallistujat puhuvat. Vetäjä voi esittää myös lisäkysymyksiä tarkentaakseen. Tarkentavia kysymyksiä voi olla useitakin, jotta olennaiset asiat tulisivat esiin. Esimerkiksi: ”Milloin tämä tapahtui?”, ”Kerro jokin esimerkki, mitä teit ensin?”. Kukaan osallistujista eivät haastattelijatkkaan saa tehdä omia tulkintojaan toisten pohdinnoista ja omia pohdintoja ei tule perustaa toisten ajatuksiin hyvästä tulevaisuudesta. Tämän vuoksi tarkentavat kysymykset ovat usein paikallaan. (Nieminen-Kurki 2006, 14–15; Seikkula & Arnkil 2009, 68–72.)

3.2.3 Tekojen muistelua ja koetun tuen kartoittamista

Haastattelujen toisena pääkysymyksenä verkostokonsultit kehottavat perheenjäseniä pohtimaan niitä tekoja, joita on täytynyt tehdä, jotta hyvään tulevaisuuteen on päästy. Lisäksi pohditaan että, millaista tukea on tarvittu ja keneltä. Voidaan kysyä esimerkiksi: ”Mitkä asiat ovat mahdollistaneet kehityksen kohti hyvää tulevaisuutta?” Tässä vaiheessa keskusteluissa voidaan ottaa esiin myös tukijoita, jotka eivät ole paikalla läsnä. Verkostokonsultit voivat esittää tarkentavia kysymyksiä myös tässä vaiheessa. ”Kuulin sinun sanovan, että... Kuulinko oikein?” Haastattelijat ovat ainoita, jotka puhujan lisäksi ovat mahdollisesti äänessä. Toisinaan jollekin ammattilaiselle saattaa tulla tarve kommentoida, jos hänen tukemisen tai ammatillisuuden mahdollisuuksia kyseenalaistetaan. Mikäli väärinymmärryksiä on todella esitetty, on niiden oikaisemiseksi tilaisuus, kun on oma haastatteluvuoro. (Seikkula & Arnkil 2009, 73–74.)

Osallistujien on uskottava, että oikein kohdennetut teot huolien vähentämiseksi voivat auttaa siinä, että tehty suunnitelma myöhemmin toteutuu. Teot ja tuet on hyvä pohtia tarkasti. Ennakointidialogi tähtääkin siihen, että tekoihin sitoudutaan. Sitoutumista edesauttaa se, että omat teot ja tuet suunnitelman toteutumiseksi pohditaan ääneen toisten kuullen. Verkostokonsulttien on kuitenkin hyvä varmistaa, että esiin tulleet teot ovat todella sellaisia, jotka ovat toteutettavissa ja asianosaiset pystyvät ne toteuttamaan. Näin saadaan varmuus siitä, että huolet saadaan vähenemään. (Seikkula & Arnkil 2009, 73.)

3.2.4 Tulevaisuuden muistelua

Seuraavaksi perheeltä kysyttävässä kysymyksessä kartoitetaan tämän hetken huolia, ajatukset kuitenkin tulevaisuudessa. Tulevaisuuden muistelussa pyritään pohtimaan, oliko vastaaja jostain huolissaan vuosi sitten, eli verkostoneuvottelun ajankohtana. Jos huolien pohdinnassa saadaan yhtenäisiä näkemyksiä osanottajien kesken, ollaan hyvässä tilanteessa. Mikä asia sai huolen vähenemään? Tulevaisuuden muistelu tässä kohtaa tarkoittaa siis sitä, että huolet ovat vähentyneet. Kysymyksillä kartoitetaan, että mitä pitäisi tapahtua tai mitä ainakin tulisi tehdä, jotta siihen tilanteeseen päästään. Verkostokonsultin esittämät täydentävät kysymykset voivat olla esimerkiksi: ”Mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen, että huolesi ovat vähentyneet?” ”Mitä olet tehnyt huolten vähenemiseksi?” Vastaajia pyydetään pohtimaan kysymysten avulla niitä asioita, mitkä ovat aiheuttaneet huolta ja kokoamaan sellaista suunnitelmaa, joka on todenmukainen sekä

toteutettavissa oleva. (Vuorio & Saurama 2008, 54; Seikkula & Arnkil 2009, 75–76.) Sen jälkeen, kun kaikki perheeseen kuuluvat henkilöt on haastateltu, on työntekijöiden haastattelun vuoro. Esimerkiksi tässä kohdassa voidaan pitää kahvitauko, sillä verkosto-neuvonpito on kestoltaan pitkä, noin kolme tuntia.

Työntekijöiden haastatteluissa pysytään tulevaisuudessa. Pohditaan tekoja sekä tukea, suunnitelman toteutumiseksi. Dialogia toteutetaan samalla tavalla ääneen pohtien, kuunteleminen ja puhuminen eroteltuna. Huolista ja niiden vähenemisestä kysytään työntekijöiltä kahdella pääkysymyksellä. Työntekijöiltä ei kysytä, että millainen tilanne on, kun se on hyvä. Sen sijaan heiltä kysytään, että mitä teit sen tueksi, että asiat ovat nyt vuoden kuluttua hyvin? Annatko tukeksi niille asioille, joita olet edellä kuullut? Työntekijöiden tehtävän on antaa tukensa omaa perustehtäväänsä toteuttaen. Tuki voi olla esimerkiksi neuvontaa tai keskusteluapua. Päätöksistä voidaan puhua, mutta niitä ei verkosto-neuvonpidoissa tehdä. Työntekijöiltä voidaan kysyä, miten ja missä päätökset tehdään. Työntekijöiltä kysytään lisäksi, mistä olit huolissasi silloin vuosi sitten? Mikä sai huolesti vähenemään? Haastattelija voi esittää myös työntekijöille lisäkysymyksiä, joilla pohdintoja saadaan konkretisoitua. Kuulinko oikein, kun kuulin sinun sanovan, että...? (Nieminen-Kurki 2006, 15; Seikkula & Arnkil 2009, 76–77.)

Työntekijöiden pohdinnat kirjataan ylös verkostokonsultin toimesta. Kuuntelu ja lisäkysymysten esittäminen keskustelun ohessa auttavat helpottamaan työntekijöiden ajattelua. Joskus työntekijälläkin voi olla vaikeuksia sen suhteen, miten asiakkaan asioissa olisi hyvä jatkaa. Huomioitavaa on se, että vaikka toinen työntekijä omassa puheen vuorossaan suunnittelee joitakin tuen tai teon asioita toiselle työntekijälle, ei se sitouta kuitenkaan tätä mihinkään. Työntekijöille avautuu mahdollisuus kuulla itsekin ne tukimahdollisuudet, joita toiset työntekijät tai perheenjäsenet heille tarjoavat. Dialogisessa keskustelussa ei aseteta ehtoja tai vaatimuksia, mikä on vapauttavaa. (Seikkula & Arnkil 2009, 78–79.)

3.2.5 Lopuksi suunnitelma

Nähdäkseen ne **tuot** ja **teot**, jotka ovat tulevaisuudessa olevan hyvän tilanteen saaneet aikaiseksi, täytyy tehdä matka tulevaisuuteen. Ajatukset siirretään suunnitelman teko vaiheessa lähitulevaisuudesta nykyhetkeen. Ennakointidialogi tähtää tulevaisuuden suunnitelmaan, mutta sillä on myös nykyhetkeen vaikuttavia myönteisiä tavoitteita.

Suunnitelman laadinta on ensimmäinen askel tulevaisuuteen. Ensimmäisen askeleen ottaminen yhdessä edesauttaa sitä, että jatkoa seuraa. Suunnitelman laadinta antaa voimaa ja toivoa. (Nieminen-Kurki 2006, 15; Seikkula & Arnkil 2009, 80.)

Suunnitelman teon tavoitteena on, ettei verkostoneuvonpidon tilaaja jää yksin huolien kanssa. Suunnitelman teossa ovat pääosassa neuvonpidon aikana nousseet ajatukset ja pohdinnat, sekä teot, tuet ja asioista, joilla huolet saadaan vähenemään. Niistä koostetuilla aineksilla laaditaan **yhteinen suunnitelma**. Suunnitelman tulee olla sellainen, että kaikki pystyvät sitoutumaan siihen. Suunnitelman ja hyvän tulevaisuuden toteen käyminen ovat osanottajien omasta aktiivisuudesta kiinni. Verkostokonsulttien osuus päättyy samalla kuin verkostoneuvonpitokin päättyy. (Eriksson, ym. 2006,43.)

Neuvonpidon lopussa puheenvuoro siirtyy takaisin verkostoneuvonpidon tilaajalle. Verkostokonsultit kehottavat tilaajaa sopimaan osallistujien kanssa siitä, mitä tehdään seuraavaksi ja kenen ohjaksissa jatkon onnistuminen on. Lisäksi sovitaan mahdollinen seurantalaveri. Asioita ei jätetä niin sanotusti puoli tiehen. Tilaaja sopii lisäksi muiden osallistujien kanssa siitä, mitä muistiinpanoille tehdään. Päätettävä on myös se, tekeekö tilaaja neuvonpidosta muistioin sekä toimitetaanko se kaikille osallistujille tilaajan toimesta. Osanottajat täyttävät verkostoneuvonpidon lopuksi seurantalomakkeen, johon tulee välitön palaute. Palautteista saadaan hyvää aineistoa kehittämistyöhön ja toiminnasta oppimiseen. (Nieminen-Kurki 2006, 15; Seikkula & Arnkil 2009, 80–81.) Taulukossa 2 on nelivaiheisesti kuvattuna ennakointidialogin eri vaiheet.

<p>1. NEUVOTTELU Palaverin tilaus ja valmistelu</p> <p>A. Neuvottelut</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tilaaja ja asiakas - Tilaaja ja verkostokoordinaattori - Verkostokoordinaattori ja verkostokonsultit - Verkostokonsultit ja tilaaja 	<p>2. DIALOGI Palaverin aloitus ja dialogi</p> <p>A. Palaverin aloitus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tilaaja avaa palaverin esittelemällä itsensä ja kertomalla miksi palaveri on kutsuttu koolle - Osallistujat esittäytyvät toisilleen - Verkostokonsultit esittelevät palaverin rakenteen ja tulevaisuuden muistelu- menetelmän 	<p>3. KESKUSTELU Palaverin yhteenveto ja lopetus</p> <p>A. Keskustelu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minkälainen suunnitelma syntyi - Miten edetään jatkossa - Mitä tässä voidaan sopia, mitä jää sovitavaksi muualla - Päätetään mahdollisesta seuranta palaverista 	<p>4. NEUVOTTELU Palaverin jälkitoimet</p> <p>A. Muistio</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palaverissa sovittu henkilö kirjoittaa palaverin muistion ja suunnitelman puhtaaksi ja laittaa jakoon kaikille osallistujille
<p>B. Koolle kutsuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tilaaja tekee ja lähettää, yhdessä asiakkaan kanssa kutsut palaveriin osallistujille - Tilaaja järjestää puitteet palaverille 	<p>B. Dialogi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verkostokonsultit vetävät vuoropuhelun; ääneen ajattelemista 	<p>B. Osallistujapalaute</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verkostokonsultit keräävät osallistujilta palautelomakkeet ja toimittavat ne verkostokoordinaattorille 	<p>B. Neuvottelut</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mikä jää tilaajan, mikä jää verkostokonsultin tehtäväksi - Eri tahojen neuvottelut päätöksiä varten - Mahdollinen koekoava neuvottelu - Seuranta ja mahdollinen seuranta palaveri

TAULUKKO 2. Ennakointidialogin vaiheet (Eriksson, ym. 2006, 25)

3.3 Lastensuojelun sijaishuolto ja verkostoneuvonpito

Lastensuojelulaki määrittää sijaishuollon tarpeen ja myös sen päättymisen perusteet määritellään lastensuojelulaissa. Kun tarve sijaishuollolle on selkeästi loppunut, eikä sen lopettaminen ole lapsen edun vastaista, voidaan huostaanotto ja sijaishuolto todeta päättyväksi. Sijoituksen päättäminen tulee kuitenkin ennakoida tarpeeksi varhaisessa vaiheessa. Ennen kuin päätös sijoituksen loppumisesta voidaan todeta, on oltava varmuus lapsen kyvyistä ja valmiuksista sekä kartoitettava mahdollinen tuen tarve. (Heinijoki ym.2005, 41.)

Sijoitusta päätettäessä on tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä nuoren perheen kanssa, huomioiden myös sijaishuoltopaikan työntekijät ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Toimiva yhteistyö ja jo sijoituksen aikana toteutunut yhteydenpito eri toimijoiden kesken ovat nuoren tukemisen kannalta olennaista. Sijoituksen aikana luodaan perusta lapsen hyvälle tulevaisuudelle. Jotta nuori saisi kantaa näitä saamiaan elämän eväitä pitkälle tulevaisuuteen, on hänelle tarjottava jälkihuoltoa. Jälkihuolto palvelee nuorta parhaiten silloin, kun sen tekemisessä on ollut mukana hänen lisäkseen nuoren oma lähiverkosto ja viranomaistahot, jotka vaikuttavat nuoren elämässä. (Heinijoki ym.2005, 42–43.)

Matka sijaishuollosta jälkihuoltoon ei ole kaikille nuorille se helpoin tie kulkea. Nuoren lähestyessä täysi-ikäisyyttä saattaa sijaishuoltopaikan työntekijöillä herätä huolia nuoren tulevaisuudesta ja siitä, miten nuori tulee pärjäämään. Voi olla niin, että nuoren lähiverkoston kanssa ei olla oltu tekemisissä, kuin korkeintaan viranomaistahojen kanssa. On selvää, että nuorelle on hyvä asia, jos häntä tukemaan löytyy henkilöitä omasta lähiverkostosta. Lähiverkosto voi omilla tiedoillaan ja taidoillaan olla mukana nuoren itsenäistymisvaiheessa. Verkostoneuvonpito on nuoren oman lähiverkoston aktivoimiseksi hyvä menetelmä. Sen avulla voi niin nuori kuin lähiverkostokin selkiyttää omia ajatuksiaan ja mahdollisia huolenaiheita. Jo pelkästään se, että asioita pohditaan ja niistä keskustellaan yhdessä saattaa tuoda avun. Verkostoneuvonpidossa tehty suunnitelma, jossa osanottajien teot ja tuet konkretisoituvat, on hyvä eväs nuoren matkaan sijaishuollosta itsenäistymisessä.

Verkoston neuvonpidon tavoitteena on palaveri ajankohtana havaittaviin asioihin vaikuttaminen, jatkosuunnitelman tekeminen ja tukemisessa mukana olevien työnjaosta sopiminen. Palaveriin kootaan yhteen asiakkaan sen hetkisessä elämäntilanteessa mukana olevat tahot, niin ammattilaiset kuin perheenjäsenetkin. Verkoston neuvonpidossa kaikille on oma aikansa puhua ja kuunnella, verkostokonsultit huolehtivat, että dialogisuus toteutuu. (Eriksson ym. 2006, 11–12.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTUS

Tässä luvussa on kerrottu opinnäytetyön lähtökohdat ja tarkoitus sekä tutkimustehtävä ja kysymykset. Olen kuvannut myös, millä tavoilla suoritin aineiston hankinnan. Avaan luvun lopussa myös aineistolähtöisen sisällönanalyysin perusteita ja sitä, miten hyödynsin tätä menetelmää teemahaastattelujen ja kyselyiden vastauksista saamaani aineistoa analysoidessani.

4.1 Opinnäytetyön lähtökohta ja tarkoitus

Suoritin työharjoittelun Pirkanmaalaisessa lastensuojelulaitoksessa ja siellä pääsin tutustumaan jälkihuoltoon. Tämä lastensuojelulain mukainen sijaishuoltopaikka on kodinomainen yksikkö, jossa lapsille tarjotaan turvallista kasvun ja kehityksen mahdollistavaa elinympäristöä. Toiminnan lähtökohtana on yhteistyö lasten vanhempien, kotikuntien sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Sijoituksen päämääränä on luoda sellaiset ihmissuhteet, että aikuistuminen ja oman elämän hallinta ovat mahdollisia. Olin työharjoittelun aikana verkostoneuvonpidossa mukana ja se vaikutti toimivalta sekä mielenkiintoiselta tavalta tukea itsenäistyviä nuoria. Joskin verkostoneuvonpito oli itselleni entuudestaan tuntematon, joten siihen oli hyvä perehtyä. Myös työharjoittelupaikassani nähtiin tärkeänä opinnäytetyöni aihe.

Opinnäytetyöni aihe on itsenäistyvän nuoren tukeminen jälkihuollossa. Halusin tutkia nivelvaihetta, kun nuori on muuttanut tai juuri muuttamassa itsenäisesti asumaan joko itsenäistymisasunnon puolelle tai ihan omaan vuokra-asuntoon. Nostan esiin menetelmänä tähän tilanteeseen sopivan työskentelytavan verkostokonsultaatio. Tarkastelen millaisia kokemuksia ja näkemyksiä siitä on sekä millaista tukea siitä voisi saada. Millaista apua verkostoneuvonpidolla on nuoren itsenäistyessä jos tai kun mahdollisia huolia ja ongelmia on, jotta itsenäistyminen ja itsenäisesti asuminen ovat mahdollisia.

Koen, että erilaiset kokemukset verkostoneuvonpidosta sijaishuollossa oleville nuorille toisi esiin menetelmän mahdollisuudet nuoren tukemisessa. Ajatuksenani on myös, että verkostoneuvonpitoa käytettäisiin laajemmin lastensuojelun sijaishuollossa ja jälkihuoltoon siirryttäessä. Näiden kokemusten ja saatavilla olevan teorian pohjalta selvitän

verkostoneuvonpidon merkityksellisyyttä ja sen mahdollisuutta sijaishuollosta itsenäistyvälle nuorelle, kenellä on huolia.

4.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänä opinnäytetyössäni oli kartoittaa Pirkanmaalaisen lastensuojelulaitoksen työntekijöiden ja Hämeenlinnan seudun verkostokonsulttien ajatuksia ja kokemuksia verkostoneuvonpidosta. Halusin ajatuksia erityisesti huolien kartoituksesta ja verkoston huomioimisesta sijaishuollosta jälkihuoltoon siirtyvän nuoren tukemisessa kohti hyvää tulevaisuutta. Verkostoneuvonpito järjestetään, jos nuoren tulevaisuuden näkymissä on havaittavissa huolta. Verkostoneuvonpidon aikana ajatukset viedään hyvään tulevaisuuteen ja pohditaan niitä asioita, jotka auttavat sinne pääsemään.

Tutkimuskysymyksiä ovat:

- Millaisia kokemuksia ja ajatuksia verkostoneuvonpidon osanottajilla on huolien kartoittamisesta ja ajatusten suuntaamisesta hyvään tulevaisuuteen?
- Mikä merkitys nuoren lähiverkoston huomioimisella verkostoneuvonpidossa on?
- Lisääkö verkostoneuvonpito toiveikkuutta hyvästä tulevaisuudesta?
- Onko verkostoneuvonpidossa mukana olleiden kokemusten mukaan menetelmässä kehitettävää?

4.3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, johon keräsin aineiston kyselylomakkeella ja haastattelemalla teemahaastatteluna. Teemahaastattelun avulla voidaan tutkia erilaisia ilmiöitä ja sillä saadaan vastauksia monenlaisiin ongelmiin. Kysely ja haastattelu kuuluvat laadullisessa tutkimuksessa yleisimmin käytettäviin aineistonkeruumenetelmiin. Niitä voidaan käyttää yhdisteltynä tai rinnakkain tutkimusresurssien ja tutkittavan ongelman mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73,76.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jossa on ilmiötä jäsentävät teemat jo olemassa. Teemahaastattelu tuntui luontevalta vaihtoehdolta, kun halusin saada haastateltavien ajatuksia ja kokemuksia kerättyä. Haastattelurunko on liitteenä (Liite1). Haastattelu tuo joustavuutta, kysymyksen voi tarvittaessa toistaa, väärinymmärryksiä voidaan oikoa ja haastattelun osalliset voivat keskustella asioista. Tutkijan on mahdollista esittää kysymykset siten, kun itse näkee parhaaksi. Haastattelun avulla pyritään saamaan mahdollisimman paljon tietoa, siitä mitä tavoittelee. Eettisesti perusteltuna on oleellista, että haastateltava tietää ennakkoon, mistä häntä haastatellaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.)

Haastattelin kesän 2014 aikana Pirkanmaalaisessa lastensuojelulaitoksessa olevia työntekijöitä yksilöhaastatteluna heidän omalla työpaikallaan. Haastatteluja varten anoin tutkimuslupaa. Haastattelin ainoastaan niitä työntekijöitä, jotka olivat olleet mukana verkostoneuvonpidossa. Tällöin työntekijöistä valikoitui kolme haastateltavaa. Haastattelin kaikki työntekijät eri päivinä, yksittäinen haastattelu kerta kesti keskimäärin 45 minuutista tuntiin. Kaksi ensimmäistä haastattelua etenivät keskeytyksettä, kolmas haastattelu katkesi joiksikin minuuteiksi ja jatkuen siitä, mihin oli jääty. Haastattelut nauhoitettiin nauhurilla, jonka lainasin Tampereen ammattikorkeakoulusta. Nauhurin käyttö oli luontevaa jokaisessa haastattelussa. Haastattelujen aluksi kysyin haastateltavilta taustatietoja. Kysymykset koskivat vastaajan ikää, koulutusta ja työnimikettä. Keskiarvo vastaajien iästä on 44 vuotta ja kolme kuukautta. Vastaajien koulutukset ovat sosiaalikasvattaja, opistoasteen lähikasvattaja sekä Sosionomi AMK. Kaikkien vastaajien työnimike on ohjaaja.

Haastattelin lastensuojelulaitoksen työntekijöitä teemahaastattelulla, jonka teema-alueet olivat:

- huolien kartoitus ja nuoren tukeminen
- verkosto
- tulevaisuus
- kokemus

Kysely Hämeenlinnan seudun verkostokonsulteille toimitettiin ensin heidän verkostopankkiirille eli verkostokoordinaattorille, joka toimitti sähköpostitse kyselyn verkostokonsulteille. Kyselylomakkeessa on teemoja koskevia avoimia kysymyksiä. *Kysely* valikoitui lähetettäväksi verkostokonsulteille saatekirjeen kanssa (Liite 2), näin pyrin ta-

voittamaan mahdollisimman monta vastaajaa. (Katso kyselylomake Liite 3). Vastaukset lähetettiin suoraan minulle sähköpostitse.

Verkostokonsulteille lähettämässäni kyselyssä voidaan vastaukset katsoa niiden teemojen mukaan josta tutkimukseni koostuu. Kysely pohjautui avoimiin kysymyksiin. Vastaaajien taustatietoja kysyttäessä oli yksi kysymys, jossa oli valmiit kyllä ja ei vastausvaihtoehdot. Avoimet kysymykset kyselyssä mahdollistavat vastaajan omien ajatusten ja motivaation esiin tuomisen (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2000, 188).

Avoimia kysymyksiä ovat sellaiset, joissa on esitetty ainoastaan kysymys ja jätetty vapaata tilaa vastaukselle (Hirsjärvi ym. 2000, 185). Avoimet kysymykset koostuivat seuraavista osa-alueista: ajatuksia ja kokemuksia verkostoneuvonpidosta, huolien kartoittaminen ja niiden esiin tuominen, kokemuksia ajatusten suuntaamisesta tulevaisuuteen, nuoren verkostojen hyödyntäminen, nuoren ajatusten ja mielipiteiden huomioiminen sekä nuoren motivaatio. Lopuksi kysyin vielä vastaajan ajatuksia verkostoneuvonpidon haasteista, keskeisistä vahvuuksista ja kehittämisajatuksia. Hirsjärven, ym. (2000, 185) mukaan kyselylomakkeen laadinta sekä siihen tulevien kysymysten pohdinta ovat tärkeitä seikkoja tutkimuksen onnistumisen kannalta. Tein *kyselyn* Word-tiedostona liitteeksi sähköpostilla lähetettäväksi. Liitin mukaan saatekirjeen. Kyselyä muotoilin yhdessä lehtorin kanssa Tampereen ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tukipajassa, lehtori Anssi-Pekka Uddin sekä verkostokonsulttien verkostopankkiirin kanssa.

Taustatiedoiksi kysyin vastaajan työnimikettä, koulutusta, ikää sekä kuinka monta vuotta vastaaja on toiminut konsulttina. Kysyin myös onko vastaaja ollut mukana lastensuojelun verkostoneuvonpidossa liittyen jälkihuoltoon ja jos on, niin kuinka monessa, jotta kyselyt kohdentuisivat täsmällisemmin minun tutkimuskysymyksien aiheisiin. Vastausvaihtoehdoksi saattoi antaa myös mahdollisuuden kertoa, missä muussa verkostoneuvonpidossa vastaaja on ollut mukana.

Vastauksia *kyselyyn* sain yhteensä kuusi kappaletta. Hämeenlinnan seudun verkostokonsultteina toimi kyselyn ajankohdan aikoihin 11 konsulttia. Keskiarvo vastaajien iästä on 54 vuotta. Työkokemusta vastaajille oli kertynyt yhdestä vuodesta 15 vuoteen, yksi vastaajista oli opiskelijana vastaushetkellä. Vastaajat olivat osallistuneet keskimäärin neljään verkostoneuvonpitoon. Vastaajat työskentelevät sosiaalityöntekijöinä, johtavana perhetyöntekijänä/psykoterapeuttina, sosiaalityön johtajana, tilaajapäällikkönä, palvelu-

johtajana/perhetyöntekijänä ja opiskelija oli aiemmin työskennellyt perhetyöntekijänä/ vs. sosiaalityöntekijänä. Kyselystä selvisi lisäksi vastaajien korkea koulutustaso; Yhteiskuntatieteiden maistereita oli kaksi vastaajista, kaksi oli sosiaalikasvattajia ja toisella heistä oli lisäksi psykoterapeutin koulutus, yksi oli sosiaalialan ohjaaja sekä yhdellä vastaajalla oli sosiaalihuoltajatutkinto vuodelta 1980.

Viisi vastaajista kertoi olleensa mukana verkostoneuvonpidossa, joka on järjestetty lastensuojelun sijaishuollosta jälkihuoltoon siirtyvälle nuorelle tai jo jälkihuollossa olevalle nuorelle. Yksi vastaajista oli osallistunut verkostoneuvonpitoihin, jotka oli järjestetty lastensuojelun avohuollon asiakkaille. Vastauksista kävi lisäksi selville, että verkostokonsultit ovat olleet mukana myös lastensuojelulapsille, lastenkodissa ja kotona asuville lapsille sekä avohuollon perhetyön asiakkaille järjestetyissä verkostoneuvonpidoissa. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden suunnittelupalaverissa oli myös toimittu verkostokonsulttina. Vastauksia analysoidessani koin, että vastaajat ovat asiantuntijoita kertomaan kokemuksiaan verkostoneuvonpidoista. Saaduista kuudesta vastauksesta vastaajien kokemuksen perusteella olen saanut hyvää ja luotettavaa aineistoa.

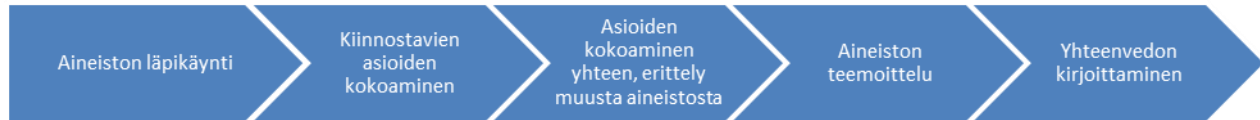
Opinnäytetyöprosessini kesti lähes vuoden. Esitin tutkimussuunnitelman keväällä 2014. Teemahaastattelut lastensuojelulaitoksessa ajoittui kesälle 2014. Kesällä lähetin myös sähköisen kyselyn verkostokoordinaattorille, joka toimitte ne eteenpäin verkostokonsultteille. Haastattelut litteroin heti, kun kaikki kolme oli haastateltu. Kyselyihin sain vastauksia ripotellen ja kysyin välillä niiden perään, kun niitä oli tullut vasta vähän. Aineiston analysoinnin aloitin syksyllä, kun olin saanut mielestäni riittävän määrän vastauksia kyselyyn. Aineiston analyysin ja puhtaaksi kirjoituksen jälkeen aloin kirjoittamaan teorian pohjalta opinnäytetyötä.

4.4 Aineiston analysointi

Sisällönanalyysi on kaikkiin laadullisiin tutkimuksiin sopiva perusanalyysimenetelmä (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 93). Analysoin haastattelut aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita mukaillen. Tämän jälkeen muodostin haastatteluiden ja tutkimuskysymysten perusteella neljä pääteemaa, jotka liittyvät olennaisesti verkostoneuvonpidon kulkuun. Purin haastattelut eli litteroin ne, en kuitenkaan sanatarkasti, vaan jo litterointi vaiheessa etsin teemoja mukailevat pääkohdat. Aineistoa analysoitaessa on valittava

tarkkaan rajattu ilmiö, kaikista kiinnostavista asioista ei voi kirjoittaa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94).

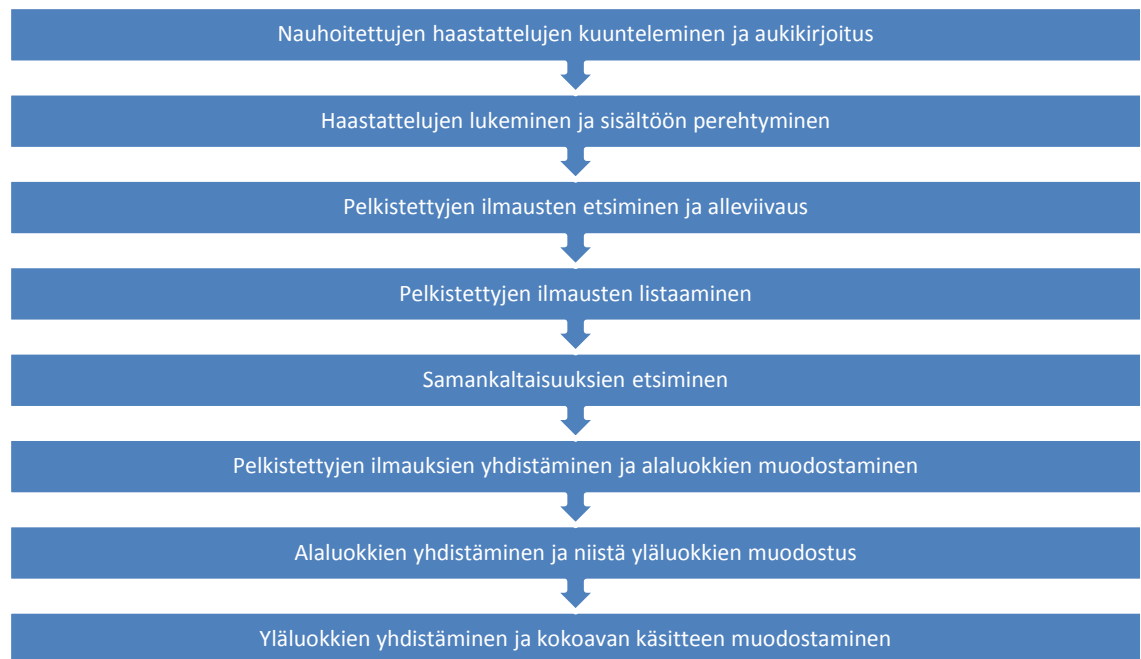

KUVIO 5. Analyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi 2002, muokattu)

Lopulta minulla oli neljän pääteeman mukaisesti kirjoitettua aineistoa kymmenen Word sivua. Tästä aineistosta etsin tutkimukseni kannalta vielä tarkempaa asiasisältöä, jota kertyi seitsemän Word sivua, kukin haastateltava omilla lomakkeillaan. Tässä työskentelyvaiheessa käytin värikoodeja eri teemoista ja alleviivasin olennaiset asiat eri väreillä. Aineistot on tässä vaiheessa ikään kuin sisään kirjoitettuja muistiinpanoja, joilla aineistosta nousseet asiat on jäsennelty. Näillä muistiinpanoilla voidaan testata aineiston jäsennystä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95.)

Kuuntelin vielä uudestaan kommentit ja pohdinnat, jotka tulevat raporttiini. Raportissa esiintyvät suorat lainaukset, sitaatit, etsin värikoodien avulla jokaisesta teema-alueesta ja merkitsin vielä erikseen lomakkeisiin. Suorilla lainauksilla halusin tuoda esiin haastateltavan omat ajatukset. Sitaatteja esitetään yleensä teemojen käsittelyn yhteydessä. Sitaattien tarkoituksena on tuoda esiin esimerkein tutkijan aineistosta pohjan, jolle analyysin perustaa. Sitaattien käytössä tulee olla kriittinen ja pohtia niiden tarpeellisuutta suunnittelemaansa kohtaan. Tutkimuksessa sitaatit tulee kytkeä omiin kommentteihin ja tutkittuun teoriaan. (KvaliMOTV.)

Aineistoa analysoidessani etsin lähinnä yhtäläisyyksiä. Etsin myös mahdollisia eroja haastateltavien ja verkostokonsulttien pohdintoista. Toistin tämän vaiheen useita kertoja. Kävin saamiani tuloksia yhä uudestaan ja uudestaan lävitse, vielä siinäkin vaiheessa, kun kirjoitin niitä jo raporttiin. Tästä kaikesta kertyi aineisto tutkimukseni tuloksiin.

KUVIO 6. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi 2002, muokattu)

Kyselomakkeet analysoin samalla tavalla kuin teemahaastattelut. Tulostin minulle lähetetyt vastaukset paperiversioksi. Etsin ensin neljän pääteeman mukaisesti olennaista asiasisältöä, jotka alleviivasin värikoodein. Raporttiin tulevat sitaatit merkitsin erikseen ja kirjoitin ne vielä erilliselle paperille johdonmukaisesti teemoittain. Yhdistin lopulta raporttiin neljän teeman mukaisesti alleviivaamani tekstit, joihin lisäsin asiasisältöön olennaisesti liittyvät sitaatit ja teorian. Myös kyselyn aineiston kävin lävitse useita kertoja. Aineistoja läpikäydessäni pyrin etsimään teemojen mukaisia yhtäläisyyksiä sekä haastatteluista että kysely vastauksista.

Opinnäytetyöni analysoinnissa oli myös haastattelujen ja kyselyiden taustatietojen läpikäymistä Excel- ohjelmalla. Etsin tällä taulukkolaskenta- ohjelmalla keskiarvoa vastaajien iästä. Etsin keskiarvon myös siitä, kuinka monta vuotta kyselyyn vastanneet verkostokonsultit ovat tehtävässä toimineet.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Olen avannut Pirkanmaalaisen lastensuojelulaitoksen työntekijöiden haastatteluista ja Hämeenlinnan seudun verkostokonsulttien kyselyistä saamiani ajatuksia ja kokemuksia verkostoneuvonpidosta siten, että ensimmäisenä on haastatteluiden tuloksia ja sen jälkeen on *kyselyistä* saatuja tuloksia, vastaajat olen erottanut *kursivoituna*. Tutkimuksen tulokset olen jakanut neljään eri teemaan. Kyselyn ja haastattelun tulokset voidaan yhdistää näiden neljän eri teeman alle, vaikka kysymykset näissä olivat hieman poikkeavia toisistaan. Teemat ovat samoja kuin teemahaastatteluissa. Lisäksi teemat voidaan nähdä samoina aiheina kuin verkostoneuvonpidon runko on.

Ensimmäinen teema saadussa aineistossa on ”Huolien kartoitus”. Siinä kartoitetaan haastateltavien ja kyselyyn vastanneiden ajatuksia ja kokemuksia siitä, kuinka nuori toi omat huolensa esiin verkostoneuvonpidossa ja kuinka huolien kartoitus auttanut nuoren tukemisessa. Toinen teema on verkosto. Verkosto kappaleessa käsittelen sitä, kuinka verkostokonsultaatiossa kootut nuoren lähiverkostot ovat hyödyksi nuoren tukemisessa itsenäistymisvaiheessa.

Kolmas teema käsittelee tulevaisuutta. Verkostoneuvonpidossa suunnataan katset ja tehdään suunnitelma tulevaisuuteen. Tässä kappaleessa tullaan käsittelemään sitä, millä tavalla nuoren ajatuksia ja mielipiteitä otetaan huomioon suunnitelman teossa. Lisäksi tarkastelen millä tavalla suunnitelman teko lisäsi toiveikkuutta hyvästä tulevaisuudesta ja asioiden järjestymisestä. Miten nuoren ja työntekijän sitoutuminen ja sekä motivaatio tehtyyn suunnitelmaan ilmenee sekä onko suunnitelmasta ollut konkreettista tukea. Viimeinen neljäs teema käsittelee kokemuksia verkostoneuvonpidosta. Tässä kappaleessa pohditaan verkostoneuvonpidon mahdollisia haasteita ja vahvuuksia, työntekijöiden kokemuksia suhteessa muihin palavereihin joissa on ollut mukana ja mitä kehitettävää menetelmässä on.

5.1 Huolien kartoitus

Ennakointidialogeissa esitettävät kysymykset liittyvät hyvään tulevaisuuteen ja näillä kysymyksillä voidaan kartoittaa huolten vähenemistä (Seikkula & Arnkil 2009, 72). Huolien kartoittamisella pystyttiin paneutumaan konkreettisemmin eniten mieltä paina-

viin asioihin, selvisi *haastatteluista*. Se, että nuori tuo omaehtoisesti huolensa esiin kertoi vastaajille sen, että nuori on tilanteestaan jotain tiedostanut, ettei kaikki olekaan niin hyvin.

Sehän on hänen oma näkemys, mitä ne huolet ovat. Omaohjaajan näkövinkkelistä huolet ovat isommat.

Haastatteluissa pohdittiin myös sellaista, että kertoiko nuori omina huolinaan sen, mitä on kuullut ohjaajien sanovan aiemmin, vaikka jonkinlainen tieto omasta käytöksestään olisikin. Kaikki haastatelluista työntekijöistä kertoivat, että nuori pystyy tuomaan hyvin esiin huolensa ja oman näkemyksensä asioihin. On tärkeää, että osallistujat tuovat omat pohdinnat esiin juuri omasta näkökulmastaan, omana mielipiteenään (Arnkil & Seikkula 2009, 70).

Huolien kartoitus on käyty yhdessä läpi, samanlaiset huolet, ei erilaisia.

Haastatteluissa pohdittiin, että verkostoneuvonpidossa puhutaan niistä peloista, joita nuoren lähipiirillä saattaa olla. Pelolla haastattelijan mielestä tarkoitettiin huolia. Nuori kuulee myös itse nämä ja sen, että häntä voidaan tukea asioiden järjestymisessä. Huolenaiheet nähtiin pääasiassa olevan yhteneväiset kaikkien osallistujien kesken, etenkin työntekijöiden ja viranomaisten näkemykset olivat samanlaisia, pohdittiin *haastatteluissa*. Mikäli omaiset olivat olleet vain vähän tekemisissä nuoren kanssa, saattoi näkemykset huolista olla silloin toisistaan poikkeavat. Sellaistakin pohdittiin, että oliko kaikki oikeasti samaa mieltä, vaikka samoja huolia esitettiin, koska työntekijöistä lähti pyyntö verkostoneuvonpitoon. Omaiset tietävät vähemmän arkipäivästä nuoren asuessa lastenkodilla.

Minkälainen on esimerkiksi sukulaisten rooli, kun ovat niin vähän tekemisissä keskenään.

Siskolla oli uusia ja erilaisia näkemyksiä.

Verkostokonsulttien kyselyiden vastauksissa valtaosa kertoi myös, että nuori tuo hyvin ja avoimesti esiin omat huolensa. Nuoren itsensä esittämät huolet ovat juuri se asia, joihin osallistujia pyydetään kiinnittämään huomiota. Nuoren esiin tuomat huolet ovat ne teot,

joita suunnitelma vaiheessa kirjataan ylös. Sen, että huolet tuodaan esiin, koettiin olevan hyödyksi nuoren tukemisessa, oli huolten esiin tuoja sitten nuori itse tai muut osallistujat. Joskus pelkää, että järjestetään verkostoneuvonpito ja kaikki näkevät miten paljon tukea asiakkaan elämässä on, vähentää huolia.

Monesti huolet ovat vähentyneet jo itse neuvonpidossa, kun on nähty miten paljon tukea pääasiakkaan elämässä on.

Huolten kartoittamisen rinnalla, yhtä tärkeä on sen kysymyspari: Mikä sai huolesi vähenemään ”nyt kun tilanne on mennyt parempaan suuntaan”?

Verkostokonsultit, ovat vertaisia kollegoja suhteessa työntekijöihin. Heillä on arvokas asema turvallisuuden tuojina heidän ollessaan ulkopuolisia perheeseen nähden. On tärkeää etteivät he kuule tai hanki etukäteen liikaa perhettä koskevia asioita. Vetäjäparin ulkopuolisuutta arvostetaan ja pidetään turvallisuuden tunteen tuojana. Ainoaksi tiedoksi riittää tilaajan esittämä huoli. Näin vältetään omien tulkintojen tekeminen ja edistetään dialogin toteutumista. (Seikkula & Arnkil, 2009, 62–65.) Joissakin kyselyn vastauksissa tuli ilmi, että viranomaistahot voisivat olla avoimempia puhuttaessa nuorta koskevista huolista. Toisaalta pohdittiin sitä, että verkostokonsultti ei tiedä koskaan kaikkea, saadaanko ne oikeat huolenaiheet sitten esiin.

Huolellisemmalla pohjatyöllä saataisiin realistisemmin kartoitettua olemassa olevat huolet.

Huolet niin sanotusti jaetaan verkostoneuvonpidossa, asiakas ei ole yksin huoliensa kanssa, selviää kyselyistä. Verkostokonsulttien tulee huomioida se, etteivät muut osallistujat toisi omina näkemyksinään esiin niitä huolia, jotka ovat eriäviä nuoren aiemmin esiin tuomiin huoliin. Verkostoneuvonpidossa ei ongelmien määrittely ole se olennainen asia, hyvän tulevaisuuden ja suunnitelman pohtiminen lähtee ratkaisusta käsin, ei ongelmista (Nieminen-Kurki 2006, 66).

Osallistujat ovat tyytymättömiä, jos eivät saa ilmaista ja jakaa päähenkilön liittyviä huolenaiheitaan, koska useimmiten neuvonpito on kutsuttu koolle huolilanteen vuoksi.

Yleensä, varsinkin nuorten neuvonpidoissa eri osapuolet pystyvät hyvin kertomaan huolensa.

Niin haastateltavat työntekijät kuin verkostokonsultit olivat yhtä mieltä siitä, että nuori tiedostaa hyvin mahdolliset huolen aiheet ja pystyy myös tuomaan ne hyvin esiin verkostoneuvonpidossa. Huolten tuominen esiin oli yksi askel nuoren tukemisessa. Yhtenäiset huolenaiheet eivät ole varsinainen tavoite verkostoneuvonpidolle, vastauksista ilmeni kuitenkin, että huolenaiheet osallistujien kesken ovat olleet pitkälti yhtenäiset. Asiakkaan tilanteesta saavat kaikki laajempaa näkemystä ja yhteinen huoli tulee kerralla käsiteltyä. Jokaisen osallistujan ääni tulee kuuluville, on se asia joka ilmeni niin haastatteluissa kuin kyselyissä.

5.2 Nuoren verkoston huomioiminen

Ulkopuoliset vetäjät verkostoneuvonpidossa sekä selkeä neuvonpidon eteenpäin vieminen helpottavat muiden osallistujien mukana oloa. Jäsennelty runko neuvonpidossa niin sanotuiksi vuoropuheluiksi ja vuorokuunteluiksi varmistavat, että kaikkien osallistujien mielipide huomioidaan. (Seikkula & Arnkil 2009, 66.)

Verkostoneuvonpito saa lähiverkoston aktiivisemmaksi, pohdittiin *haastatteluissa*. Voi olla niin, ettei perhe välttämättä muuten käy sijaishuolto paikassa. Lähiverkostoa kuunnellaan neuvonpidossa ja sitä myös pystytään hyödyntämään nuoren tukemisessa. On tärkeää saada monta nuoren elämässä vaikuttavaa henkilöä paikalle sillä samassa paikassa näiden ihmisten ajatuksia kuullaan ja ne kirjataan ylös. Lähiverkostolle tulee siinä sellainen tunne, että heidätkin ajatuksineen otetaan huomioon. Verkostoneuvonpidossa ei ole mukana ketään sellaista, jota asiakas ei ole itse halunnut sinne kutsuttavan (Seikkula & Arnkil 2009, 63). Haastateltavat kertoivat, että verkostoneuvonpitoon saatiin kutsuttua nuoren lähiverkostosta hekin, joita ei ole muunlaisiin tapaamisiin ja yhteydenpitoihin saatu mukaan.

Aktivoi lähiverkoston, heilläkin on oma tehtävänsä auttamisessa.

Biologinenkin äiti tukee henkisesti, vaikka ei pääse tapaamiseen.

Verkostoneuvonpidoista on kerätty palautetta ja konsultit pystyvät hyvin aistimaan neuvonpitojen ilmapiiriä niihin osallistuessaan. Havaintojen ja palautteen perusteella asiakkaan lähipiirille neuvonpidoilla on ollut myös merkitystä. Lähipiiriltä saatu palaute on ollut positiivista ja he ovat osoittaneet kiitollisuutensa siitä, että ovat saaneet olla mukana neuvonpidossa. (Nieminen-Kurki 2006, 67.)

Nuoren omalla lähiverkostolla ei välttämättä ole kykyä auttaa ja tukea nuorta, sekin riittää, että saapuvat verkostoneuvonpitoon. Lähiverkostolta saa hyviä neuvoja ja he jakavat omia kokemuksiaan nuorelle, pohdittiin *haastatteluissa*. Nuori ei kuitenkaan ole välttämättä vastaanottavainen läheisten tarjoamalle tuelle. Nuorelle on tärkeää saada kuulla, että he ovat mukana hänen elämässään, pystyvät sitten tukemaan ja auttamaan tai eivät. Tärkeää on kuitenkin se, että nuoren lähipiiri tulee huomioiduksi. Asiat voi olla niinkin, että lähipiiri on ollut huolissaan asiakkaan tilanteesta. Työntekijät ovat kokeneet oman työnsä helpommaksi, kun läheisten tarjoama tukimahdollisuus on konkretisoitunut. (Nieminen-Kurki 2006, 67). Lähipiirillekin on tullut neuvonpidon myötä luottamuksellinen tunne siitä, että asiat järjestyvät. Yhtälailla työntekijät ovat kokeneet saaneensa hyötyä siitä, että neuvonpidoissa on omaisia mukana, pohdittiin *haastatteluissa*.

Sisko osoitti sellaisia merkkejä, että hän voi konkreettisesti haluta auttaa, kun on joutunut itse oppimaan.

Enemmänkin yhteyden pitoa ja neuvoja toivottavissa, varsinkin kun muuttaa omilleen ja itsenäistyy omaan asuntoon.

Sellainenkin kokemus verkostoneuvonpidosta jäi *haastateltaville*, että perheen koettiin tiivistyneen ja avun sekä tuen antaminen konkretisoitui. Verkostoneuvonpito avaa siihen osallistuville työntekijöille uusia ammatillisia suuntia. Asiakkaan verkosto, joka neuvonpitoon osallistuu, auttaa työntekijää kehittämään oman työnsä asiantuntemusta peilaten sitä asiakkaan kokonaistilanteeseen. Siinä ikään kuin vastavuoroisesti voidaan katsoa olevan molemmin puolinen hyöty. (Nieminen-Kurki 2006, 68.)

Verkostokonsulttien kokemukset verkostojen hyödyntämisestä oli sitä, että työntekijät tai neuvonpidon tilaaja joutuvat tekemään aktiivisesti työtä sen eteen, että nuoren omat verkostot saadaan mukaan. Työntekijät, jotka ovat käyttäneet verkostoneuvonpitoa, ovat

saaneet sellaisen vaikutelman, että neuvonpidossa tehtyihin suunnitelmiin sitoudutaan paremmin, jos tilaisuudessa on ollut mukana asiakkaan lähiverkoston (Nieminen-Kurki 2006, 66).

Nuoren omien verkostojen ollessa neuvonpidossa mukana, koettiin heidän läsnäolonsa hyödylliseksi ja tärkeäksi asiaksi nuorelle. Asiakkaan tukiverkoston ja läheisten roolit nousevat verkostoneuvonpidossa hyvin esille. Verkostoneuvonpidossa puhalletaan yhteen hiileen, eikä siinä lähdetä syylistämään ketään. Nuorella on usein itsellään mielessä joku tai joitakin läheisiä, jotka hän haluaa saada mukaan verkostoneuvonpitoon. Toisaalta voi olla niinkin, kun verkostoneuvonpidosta puhutaan ensimmäisen kerran nuoren kanssa, ei läheisiä oikein tunnu olevan. Verkostoneuvonpidossa mukana olevat verkostot kertovat lähinnä heidän omat tekonsa ja tukensa, sen millä tavalla aikovat mahdollistaa nuoren hyvän tilanteen saavuttamisen.

Mitä paremmin nuoren omat verkostot saadaan mukaan, sitä todennäköisemmin tehty suunnitelma toteutuu.

Myös läheisneuvonpito on ollut hyvä väline saada itsenäistymässä olevalle nuorelle väylä takaisin omille juurilleen ja vahvistaa suvun vastuuta nuoren tulevasta elämästä.

Toisaalta taas *kyselyn* vastauksissa mainittiin, että aina nuori ei halua läheisiään mukaan neuvonpitoon ja sitä päätöstä tulee kunnioittaa. Vastauksista selvisi myös se, että nuorelle on suuri pettymys, jos mukaan kutsuttu läheinen ei osallistu neuvonpitoon tai jättää tulematta paikalle mitään ilmoittamatta.

Sellaisessa hetkessä ikään kuin kertaantuvat varhaisemmat kokemukset läheisen mukana olon laiminlyönneistä.

Nuoren lähipiirin mukanaolo neuvonpidossa koettiin sekä haastatteluissa että kyselyissä tulleissa vastauksissa tärkeäksi nuoren tukemisessa. Vastauksista selvisi myös se, että nuori on itse saanut olla mukana vaikuttamassa, keitä neuvonpitoon kutsutaan lähipiiristä mukaan. Verkostoneuvonpito yhdistää nuoren ja hänen lähipiirinsä toimimaan yhdessä huolettoman tulevaisuuden eteen.

5.3 Suunnitelma tulevaisuuteen

Verkostokonsultit pitävät huolen, että neuvonpidon lopuksi tehtävä suunnitelma tehdään yhdessä (Seikkula & Arnkil 2009, 66). Suunnitelman laatiminen nähtiin pelkästään positiivisena asiana, selvisi *haastatteluista*. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että suunnitelman laatiminen on hyvä asia ja auttaa nuoren tukemisessa, onhan se kaikkien yhdessä tuottama. Suunnitelma tehdään, mutta periaatteessa vasta sitten, kun nuori muuttaa omilleen tiedetään, miten asiat oikeasti menevät.

Suunnitelman myötä asiat konkretisoituvat, tulevaisuus ei ole enää mikään ihmeellinen möykky.

Toi selkeyttä tulevaisuuden suunnitelmiin.

Ennakointidialogi suuntautuu lähitulevaisuuteen tavoitteenaan suunnitelma huolien vähentämiseksi (Seikkula & Arnkil 2009, 63). *Haastatteluissa* selvisi, että on hyvä asia ja toimiva tapa, kun verkostoneuvonpidossa suunnattiin ajatus hyvään tulevaisuuteen. Ei niinkään ajatella, että mitkä asiat ovat hyvin, vaan mitä tulisi itse tehdä, jotta asiat olisivat hyvin.

Rajattiin niin, ettei menneisyyttä pengota, vaan tulevaisuutta.

Toisaalta yksi haastateltavista pohti, ettei siellä tullut niinkään uusia asioita esiin, vaan samoja asioita olisi pohdittu jo aiemminkin. Verkostoneuvonpidossa tehty suunnitelma auttaa näkemään nuoren edistysaskeleet ja kasvattaa luottamusta, selvisi *haastatteluissa*. Suunnitelman teossa kysymysten sijaan keskusteltiin asioista. Tulevaisuuden suunnittelussa on olennaista, että nuori näkee ja kuulee ketkä kaikki ovat valmiita häntä auttamaan ja tukemaan tulevaisuuden haasteissa. Se myös helpottaa kohdata huolet ja ikävätkin asiat, niitä ei välttämättä arkisissa puheissa niin tuoda esiin.

Pääpaino oli se, että tulevaisuus on hyvä. Ajatusmaailma siinä, että asiat ovat hyvin eikä niin, että en mää kuitenkaan pärjää.

Verkostoneuvonpidon avulla voidaan laajentaa ja monipuolistaa tulevaisuuden suunnitelmia. Ennakointidialogin tarkoituksena on toivon tuottaminen ja erilaisten tulevaisuu-

den toimintojen suunnittelu. Tulevaisuuden muistelulla on lähtökohtana konkreettiset asiat, jotta myöhemmin saadaan suunniteltua todenmukaisia ja toteutettavissa olevia tekoja (Eriksson ym. 2006,7, 37). Nuorelle itselleen selkeytyy tulevaisuuden suunnitelmat ja asioista tulee konkreettisia, kun ne kirjataan ylös, selviää *haastatteluista*. Toisaalta joillakin oli jo selkeät tulevaisuuden suunnitelmat ja nuori on edennyt tehdyn suunnitelman mukaisesti. Nuoren motivaatio verkostoneuvonpidossa tehtävään suunnitelmaan hyvästä tulevaisuudesta ja sen toteuttamiseen on *haastatteluiden* vastauksien mukaan pääasiassa hyvä. Ajatus hyvästä tulevaisuudesta ja se, mitkä teot johtavat siihen, oli nuoren hyvä tiedostaa. On hyvä pohtia, että millainen vaikutus omalla käytöksellä, asioilla ja omalla toiminnalla on, että asiat menevät hyvin. Verkostoneuvonpito sai nuoren ajattelemaan asioita, ettei kaikki olekaan välttämättä niin huonosti, kun vähän näkee vaivaa.

Nuori sai ajatuksia siitä, mitä itse pitää tehdä sen eteen, jotta asiat ovat hyvin.

Nuori sai kokonaiskuvan siitä, mitä itsenäistymiseen liittyy, kuinka iso asia oikeasti on omilleen muuttaminen.

Haastatteluissa ilmeni lisäksi se, että suunnitelmaan saatettiin kirjata sellaisiakin asioita, joita ei olisi huomattu ilman verkostoneuvonpitoa. Asioiden muistelemineen auttaa suunnitelman hyödyntämisessä. Myös se, että suunnitelmaa tulisi pitää enemmän esillä vaikuttaa siihen, että sitä tulisi myös käytettyä. Verkostoneuvonpidossa olisi hyvä sopia, että kuka tekee, milloin ja mitä tekee sekä kenen kanssa, jotta suunnitelmaa hyödynnetään jatkossakin (Eriksson ym. 2006, 43).

Nuori tarvitsee paljon tukea jotta suunnitelmaan kirjatut asiat toteutuvat. Lisäksi se vaatii paljon aikaa, *haastatteluissa* ilmeni. Jotta tehty suunnitelma toteutuu, on luotava luottamusta ja aktivoitava osanottajien sitoutuminen siihen (Eriksson ym. 2006, 43). Se, että nuori on itse sanonut, mitä asioita kirjataan suunnitelmaan ja ne on laitettu ylös, auttaa nuorta pitämään kiinni suunnitelman toteutumisesta. Jotkut suunnitelmat toteutuvat loogisesti kuin itsestään, eikä kaikkien asioiden tarvitse edetä suunnitelmaan kirjatussa järjestyksessä. Verkostoneuvonpidon avulla yhteys nuoreen säilyy, muodostuu luottamuksellinen suhde kaikkien osallistujien kesken.

Hoidetaan yhdessä asioita, käydään yhdessä taloyhtiön säännöt läpi.

On pidetty talous- ja rahankäyttöpälavereita jälkihuoltotyöntekijän kanssa.

Kaikki haastateltavat olivat havainneet, että neuvonpidon jälkeen asiat olivat edenneet hyvään suuntaan. Toki oli joitain asioita, jotka ovat vielä työn alla. Nuori tarvitsee lähi-työntekijöiden ja muun verkoston tukea siihen, että suunnitelmaan kirjatut asiat toteutuvat. Se, että asioista on päätetty yhdessä, on auttanut asioiden etenemisessä. Haastateluista nousi myös nuoren hyvä sitoutuminen tehtyyn suunnitelmaan. Nuoren motivaatio verkostoneuvonpidossa tehtävään suunnitelmaan hyvästä tulevaisuudesta ja sen toteuttamiseen on sekä kyselyn vastauksien että haastateltavien mukaan pääasiassa hyvä. Suunnitelmat toteutuvat ajan saatossa välillä pienen tuen ja vauhdittamisen avulla ja välillä omalla painollaan loogisessa järjestyksessä. Siitä on ollut apua, että nuori on itse päättänyt, mitä asioita suunnitelmaan kirjataan, ne asiat mitä on ihan oikeasti itse sanonut. Tämä auttaa suunnitelman toteuttamisessa. Se, että hyvä tulevaisuus ja yhdessä tehty suunnitelma toteutuu, on verkostoneuvonpidon jälkeen osanottajien omasta aktiivisuudesta kiinni (Eriksson ym. 2006, 43).

Yhdessä päätettiin, mihin asioihin paneudutaan – itsenäistymisvaiheen punainen lanka -.

Menee takaraivoon asiat, kun ne on itse sanonut.

Verkostokonsulttien kyselystä ilmeni, että nuoret pystyvät pääsääntöisesti hyvin suuntaamaan ajatuksensa hyvään tulevaisuuteen. Suunnitelman teossa on olennaista huomioida, että sen on aina lähdettävä nuoren omasta ajatuksesta käsin. Lämmin, turvallinen ja rento ilmapiiri edesauttavat siinä. Noin puolet vastauksista kertoi kuitenkin sen, että tulevaisuuden muistelu saattaa olla vaikeakin asia. Ajatuksien suuntaaminen hyvään tulevaisuuteen vaatii paljon osaamista ja tilanne herkkyyttä haastattelijalta. Oikeanlainen kontakti ja sanavalinnat antavat nuorelle uskalluksen heittäytyä tulevaisuuden muisteluun. Tulevaisuuden muistelu osiossa on haastattelijan esitettävä useita tarkennuksia, jotta pysytään tulevaisuudessa.

Kun on Marraskuu 2014... tai kun asut omassa asunnossa.

Mitä paremmin omasta tilanteestaan on tietoinen, sitä realistisemmin tulevaisuuden näkee hyvänä ja tavoitteet tulee asteltua sopivammin.

Tässä tulevat esiin ne konkreettiset teot, jotka auttavat tilannetta paremmaksi.

Verkostoneuvonpidon lopussa osanottajat sopivat yhdessä suunnitelman toteutumisen seurannan ja mahdollisesta seurantapalaverista. Seurantapalaverista sopiminen tukee dialogin jatkuvuutta osanottajien kesken. (Eriksson, ym. 2006, 44,50.) Se, että seurantapalaverista sovitaan, lisää nuoren motivaatiota omiin asioihin. *Haastatteluiissa* pohdittiin myös, että seurannasta sopiminen on olennainen asia suunnitelmaan sitoutumisen kannalta. Hyvin onnistunut neuvonpito johtaa hyvään suunnitelman toteutukseen ja mielenkiintoon seurantapalaveria kohtaan. Huomioitavaa on lisäksi se, että tavoitteita tulevaisuudelle tulisi olla sopivasti, joskus yksi tai kaksi tavoitetta voi olla hyvä, jos ne on pilkottu selkeästi.

Verkostoneuvonpidon myötä jatkumo menee ikään kuin niin, että vastuu on enemmän jälkihuoltotyöntekijällä kuin omaohjaajalla.

Seurantapalaverista sopiminen on ikään kuin sitoutumista siihen, että on tukemassa. Palaverista keskusteleminen selkiyttää työnjakoa asioiden toteuttamisessa ja nuoren tukemisessa. Seurantapalaverin voi järjestää esimerkiksi siihen ajankohtaa, mikä oli esillä, kun tulevaisuutta muisteltiin. (Eriksson ym. 2006, 44.) Tulevaa seurantapalaveria jäätettiin odottamaan, *haastattelujen* aikaan seurantapalavereita ei ollut vielä sovittu.

Mielenkiinnolla odotan syksyn tapaamista, seurantapalaveria.

Niin haastateltavat ja kuin kyselyn vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että suunnitelman teko tulevaisuuteen on hyvä asia. Suunnitelman laatiminen yhdessä nähtiin sen toteutumisen kannalta olennaiseksi tekijäksi. Tärkeää on myös nuoren ajatusten ja näkemysten ilmeneminen suunnitelmasta. Suunnitelma selkeyttää tulevaisuuden suunnitelmat, siinä näkyy nuoren omat ajatukset ja näkemykset. Tuloksista selvisi myös se, että nuori tarvitsee lähiverkostonsa tukea suunnitelman toteutumiseen. Verkostoneuvonpitojen olennainen tarkoitus onkin yhdistää nuoren verkostoja nuoren tukemisessa.

Verkostoneuvonpito on sellainen menetelmä, jossa nuoren ajatukset ja mielipiteet otetaan hyvin huomioon, selvisi *haastatteluissa*. Kyselyn vastauksissa oltiin samaa mieltä siitä, että nuoren omat ajatukset ja mielipiteet otetaan hyvin huomioon verkostoneuvonpidossa. Suunnitelman teossa on lähtökohtana nuoren omat näkemykset ja ajatukset, siihen ei kirjata sellaisia asioita, joita nuori ei hyväksy.

Nuoren on helpompi käsitellä asioita, kun ne on kirjattu ylös verkostoneuvonpidossa.

5.4 Verkostoneuvonpitoon osallistuneiden ajatuksia menetelmän vahvuuksista ja mahdollisista haasteista

Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että verkostoneuvonpito oli kokemuksena hieno. Verkostoneuvonpidolla on tietty rakenne, mikä koetaan hyväksi asiaksi. Koko verkostoneuvonpidon ajan oli selkeästi yksi henkilö, joka vie sitä eteenpäin. Neuvonpidon keskeiseksi vahvuudeksi nimettiin se, että nuorta haastateltiin ensin. Haastateltavat näkivät, että nuori oli hyvin osallisena palaverin ajan. Nuoren oma ääni tuli verkostoneuvonpidossa esiin, nuorta kuunneltiin, siitä oltiin yhteneväistä mieltä. Suhteessa muihin palavereihin, nuorella oli paljon aikaa tuoda omat ajatuksensa esiin. Verkostoneuvonpidossa nuori on keskiössä, nuoren asioille ja mielipiteille annettiin aikaa. Se, että nuori sai oman äänen kuuluviin, motivoi nuorta tulevaisuuteen.

Nuori oli huomion keskipisteenä, käytetään aikaa nuoreen.

Nuoren voi olla helppo sanoa ko. tilanteessa, miten asiat oikeasti ovat, eikä vaan sitä mitä toinen haluaa kuulla.

Verkostoneuvonpito antaa kaikille siihen osallistuville mahdollisuuden puhua ja kuunnella. Silloin päästään dialogisuuden ytimeen. Yhteyteen, joka luo osallistujien välille erityisen yhteyden. Kun on itse sen kokenut, voi menetelmän hienoudesta olla vakuutunut. Toisaalta se saattaa olla asia, joka saa toiset suhtautumaan menetelmään vielä varauksellisesti, jos ei ole omakohtaista kokemusta. (Nieminen-Kurki 2006, 67.)

Verkostoneuvonpito toteutetaan **dialogina**, jonka aikana osanottajat pohtivat ääneen verkostokonsulttien esittämiä kysymyksiä. Silloin, kun yksi on puheenvuorossa, on toisten vuoro kuunnella. (Eriksson ym. 2006, 12.) *Haastatteluista* ilmeni, että kaikki osallistujat todella saivat neuvonpidon aikana puhua vuorollaan ja kaikille oli oma aikansa puhua. Siinä ei tullut ristiin puhumista, kun asioihin ja ihmisiin keskityttiin vuorollaan. Nuori tuli kuulluksi myös omasta mielestään, voidaan saadun palautteen perusteella tulkita, selvisi haastatteluissa.

Dialogin katsottiin pääasiassa toteutuneen ja sen katsottiin olevan vetäjien ammattitaidon ansiota, pohdittiin *haastatteluissa*. Dialoginen ajatusmaailma, joka on verkostoneuvonpidon taustalla, on hyvä ja toimiva lähtökohta. On paljon verkostokonsulteista kiinni, kuinka kaikki tulee huomioduksi neuvonpidon aikana ja että kaikki saadaan mukaan dialogiin.

Se, että konsultit esittivät kysymykset ja toiset vastasivat, ei varsinaisesti dialogista. Suunnitelmavaiheessa keskusteltiin enemmänkin.

Kyllä dialogi toteutui varsin hyvin.

Se, että kuuntelee toista, on dialogissa olennaisempaa kuin puhuminen. Muiden puheenvuoroa kuunnellessa on aikaa muodostaa käsitystä myös omista ajatuksista ja muodostaa asiasta mielipiteitä. Näin pystyy ymmärtämään paremmin myös toisen ajatuksia. Sama voidaan ajatella myös toisinkin päin tapahtuvaksi verkostoneuvonpidoissa. Toiset saavat keskittyä omiin ajatuksiinsa ja muodostaa omia mielipiteitä sillä aikaa, kun itse saat puheenvuoron. (Nieminen-Kurki 2006, 67.)

Kyselyistä ilmeni, että **dialogisuus** ja kuulluksi tuleminen ovat keskeinen neuvonpidon vahvuus, aivan kuten haastatteluissakin kävi ilmi. Puhuminen ja kuunteleminen voidaan selkeästi erotella verkostoneuvonpidon edetessä. Asiakkaiden ja hänen läheisten vahva osallisuus on verkostoneuvonpidon vahvuus.

Verkostoneuvonpito tulisi jo koulutuksen aikana tuoda esiin menetelmänä, jossa toteutuu dialogisuuden periaatteet.

Verkostoneuvonpito toimi hyvin, eikä siihen nähty juurikaan **kehittämistarvetta**. Toisaalta yhdessä *haastattelussa* pohdittiin, että olisiko konsulttien esittämiin kysymyksiin ollut helpompi vastata, jos kysyjät olisivat tuttuja. Verkostoneuvonpidon fyysisen paikan sijainnilla katsottiin olevan merkitystä onnistuneeseen neuvonpitoon.

Paikka saattaa olla merkityksellinen, onko ulkopuolinen paikka, toimisto tai jokin muu.

Verkostoneuvonpitojen ajankohtaa olisi hyvä aikaistaa, ettei tulevaisuutta aleta suunnittelemaan liian myöhään, pohdittiin *kyselyissä*. Verkostoneuvonpito toimii erittäin hyvin siirtymävaiheessa, kun se järjestetään ajoissa, eikä vasta siinä vaiheessa kun itsenäistyminen omaan kotiin on jo suunnitteilla tai tapahtunut.

Siirtotilanteessa neuvonpito toimii erityisen hyvin. Siinä saadaan tulevalle toimijatahollekin oman työskentelynsä pohjaksi asiakkaan tilanteesta ja tulevaisuuden näkymistä paljon laajempi ja kokonaisvaltaisempi näkemys kuin perinteisissä palaverissa.

Verkostoneuvonpitoon osallistuneiden asiakkaiden, perheiden ja työntekijöiden kokemukset ovat olleet pääosin myönteisiä, selviää *verkostokonsulttien* kyselyistä. Joillakin neuvonpitoihin osallistuneilla työntekijöillä on saattanut olla kielteisempiä kokemuksia, koska ovat kokeneet, ettei neuvonpito ole tuottanut isompia tuloksia. Verkostoneuvonpidolla saavutettava tulos on vaikeasti määriteltävissä, joskus pienikin syntynyt tulos voi olla asiakkaalle tai perheelle merkittävä. Asiakkailta tulleiden palautteiden perusteella verkostoneuvonpitoon ollaan oltu pääosin tyytyväisiä.

Minulla ei ole yhtään huonoa kokemusta verkostoneuvonpidoista, olipa kohderyhmä mikä tahansa.

Ajallisesti verkostoneuvonpidon pituuteen oltiin tyytyväisiä, verrattuna normaaleihin palavereihin. Normaalit palaverit, joihin haastateltavat ovat työssään osallistuneet, kestävät yleensä noin yhden tunnin, pohdittiin *haastatteluissa*.

Ihan luksusta, että se kesti kolme tuntia, verraten tunnin mittaisiin tavallisiin palavereihin.

Verkostoneuvonpidossa konsulteilla on tärkeää olla kokonaisuus käsillä. Ajankäyttö on osattava jakaa tasaisesti. Verkostokonsulttien on pohdittava ja olla ajan tasalla siinä, kuinka syvälle haastattelun voi viedä, selviää *kyselyistä*. Verkostoneuvonpitoa järjestettäessä **haasteeksi** nousee kaikkien olennaisten tahojen saaminen paikalle. Kaikille pitäisi saada välittymään ajatus siitä, että kyseinen tilaisuus on ehkä erilainen, mihin ovat tottuneet. *Kyselyistä* selvisi, että joskus verkostoneuvonpito on vaikea saada niin jouhevaksi, että ihmiset jaksavat kuunnella ja olla oikeasti kiinnostuneita. Tämä on poikkeava käsitys siihen, mitä haastatteluissa selvisi, koska niissä oltiin sitä mieltä, että neuvonpito kulki toimivan sabluunan avulla ikään kuin itsestään.

Osallistujien jaksamiseen ja asian kiinnostavuuden ylläpitämiseksi tarvitaan hyvää haastattelijaa ja välillä hyvää huumorintajua.

Kyselyistä ilmeni, että verkostoneuvonpito on menetelmänä vielä hieman tuntemattomampi. Verkostokonsultteja on määrällisesti vähän. Toiveena olisi, että vielä suurempi joukko viranomaisia uskoisi verkostoneuvonpidon avulla saatuun hyötyyn, käyttöaste voisi olla laajempi. Konsultit vetävät neuvonpitoja muun työnsä ohella, silloin ajankäyttö on resursoitava hyvin, koska se vie aina muutaman tunnin työajasta. **Vahvuutena** voitiin pitää sitä, että kaikki todella tulevat verkostoneuvonpidossa kuulluksi, siinä syntyy yhdessä tehty suunnitelma ja yhteinen tahtotila. Verkostokonsulttien käytännöksi on muodostunut, että asiantuntijoille korostetaan, etteivät he tulisi neuvonpitoon ikään kuin valmiiden käsitysten kanssa, vaan kuuntelevat todellakin mitä nuori kertoo.

Positiivinen (ei kuitenkaan yltiöpositiivinen tai liiallisia lupauksia antava) toimintatapa on vahvuus.

Vastauksissa ilmeni sellainenkin kokemus, että verkostoneuvonpito on ainoa työskentelymalli, jossa voidaan saada välitön palaute. *Haastatteluissa* pohdittiin, että onko ulkopuoliset vetäjät hyvä vai huono asia, molempia mielipiteitä esiintyi. Verkostokonsulttien vastauksista nousi **vahvuutena** se, neuvonpidon vetäjät ovat ulkopuolisia.

Vahvuutena on mm. hyvän tulevaisuuden= toivon näkökulma (sen sijaan, että ryvettäisiin menneissä hankaluuksissa).

Verkostoneuvonpidon **vahvuutena** voidaan lisäksi pitää sen joustavuutta, sillä kysymyksen asettelua verkostoneuvonpidossa voidaan muuttaa joustavasti, selviää *kyselyistä*. On nähty niinkin, että johonkin verkostoneuvonpitoon ei ole saapunut asianosainen eikä hänen läheisensä paikalle, ainoastaan työntekijät. Tällöin verkstokonsultti voi ottaa sellaisen haastattelurungon käyttöön, joka on kehitetty vain viranomaispalaveriin. Tällaisesta neuvonpidosta on kokemusta ja silloinkin nuoren asiat olivat edenneet positiivisesti. Jälkihuolto nuorten palveluiden kehittämisestä vastuussa olevat tahot ovat erään kokemuksen mukaan menetelmästä innostuneita. Erilaisia menetelmiä otettaessa käytäntöön on verkostoneuvonpito yksi vartenotettava mukana oleva tekijä.

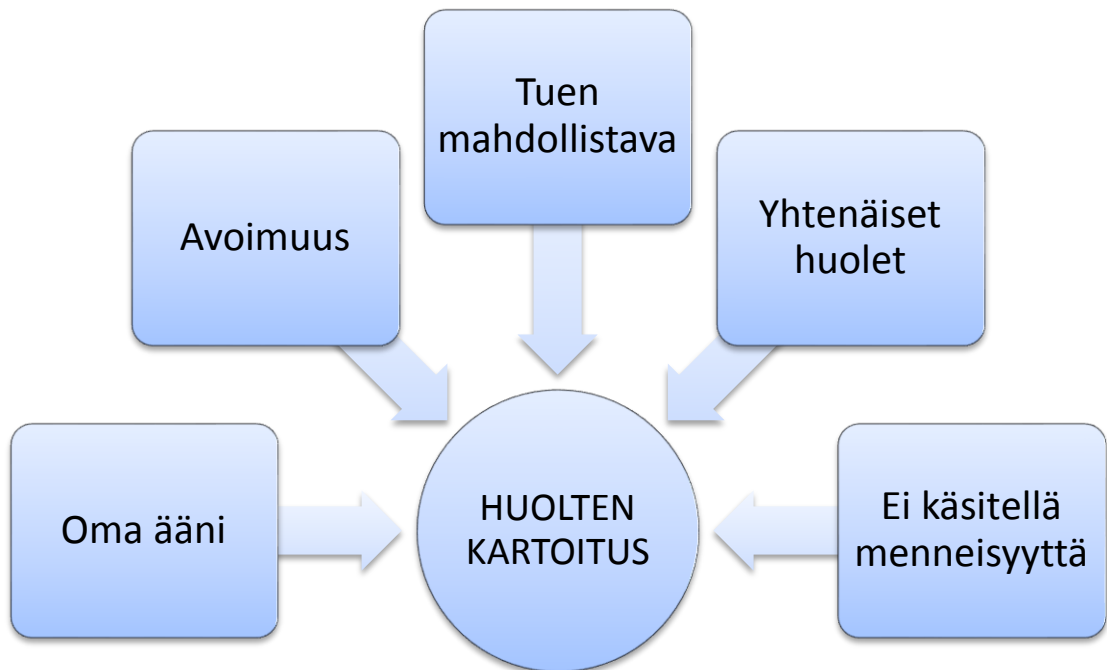
Eläköön ja laajentukoon verkostoneuvonpidot.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli kartoittaa teemahaastattelun avulla Pirkanmaalaisen lastensuojelulaitoksen työntekijöiden ja kyselyllä Hämeenlinnan seudun verkostokonsulttien ajatuksia ja kokemuksia verkostoneuvonpidosta. Huomiota kiinnitettiin verkostoneuvonpidolle ominaiseen huolien kartoitukseen ja nuoren verkoston huomioimiseen sijaishuollosta itsenäistyessä. Kiinnitin huomiota aineistoa analysoidessani erityisesti aineistoon, josta saattoi havaita, kuinka hyvin huolet tuotiin esiin osanottajien toimesta, saatiinko ajatukset suunnattua hyvään tulevaisuuteen sekä kuinka osanottajat olivat motivoituneita suunnitelman tekoon. Huomioin myös sen, millä tavalla suunnitelman teko lisäsi toiveikkuutta hyvästä tulevaisuudesta ja asioiden järjestymisestä sekä onko jo jotain konkreettista tukea ollut havaittavissa.

Kaikista vastauksista pystyi havaitsemaan, että verkostoneuvonpidoissa ei käsitelty menneisyyteen liittyviä asioita, vaan suunniteltiin tulevaisuutta. Tämä on varmasti tärkeä tekijä sijaishuollossa olevalle nuorelle. Niitä menneisyyden asioita varmasti käsitellään muutenkin aktiivisesti. Vaikka se onkin tärkeää, että nuori tietää ja tiedostaa oman menneisyytensä, on hyvä, ettei niitä asioita käsitellä. On hyvä, että voidaan keskittyä johonkin aivan muuhun, vaikka hyvään tulevaisuuteen, kuten verkostoneuvonpidossa. Myöhemmässä vaiheessa asioita on tehty yhdessä verkostoneuvonpidossa tehdyn suunnitelman mukaisesti. Tämä kuvastaa hyvin sitä, että verkostoneuvonpito on onnistunut siinä, mihin tilaaja on sen aikanaan tilannut. Verkostoneuvonpitoon osallistuneet olivat tyytyväisiä, neuvonpito antoi lisävoimia ja toi selkeyttä asioihin (Nieminen-Kurki 2006, 67).

Kokemuksien mukaan nuori pystyy tuomaan omaehtoisesti ja avoimesti **huolensa** esiin verkostoneuvonpidossa. Nuorella on omat näkemyksensä asioihin ja nuori pystyy ilmaistamaan ne hyvin verkostoneuvonpidossa. Neuvonpidon keskeiseksi vahvuudeksi nimettiin se, että nuorta haastateltiin ensin. Nuoren osallisuus on läsnä koko palaverin ajan. Yhtenäiset huolenaiheet eivät ole varsinainen tavoite verkostoneuvonpidolle, vastauksista ilmeni kuitenkin, että huolenaiheet osallistujien kesken ovat olleet pitkälti yhtenäiset. Verkostoneuvonpidossa lähdetään liikkeelle siitä, että asiakas on päähenkilö, jolla on tarpeensa ja sille luodaan työskentelyprosessi, joka kumoaa sektoroituneen palvelujärjestelmän (Nieminen-Kurki 2006, 66–67).

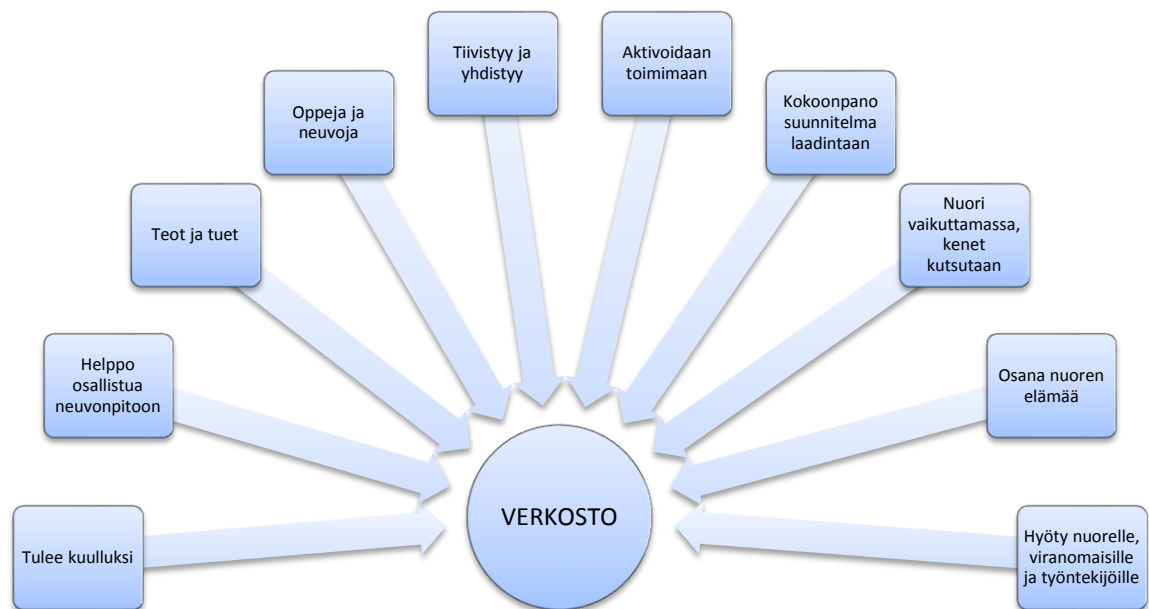
KUVIO 7. Huolien kartoitus

Verkostoneuvonpidossa asiakkaat ovat työntekijöiden kanssa tasavertaisia keskustelukumppaneita, asiakkaita tuetaan ja heitä kuunnellaan (Nieminen-Kurki 2006, 66). Se, että kaikki osallistujat todella saivat neuvonpidon aikana puhua vuorollaan ja kaikille oli oma aikansa puhua, merkitsi kokemuksen mukaan paljon. Nuori tuli kuulluksi myös omasta mielestään, voidaan saadun tutkimuksen perusteella tulkita. Nuorelle on merkityksellistä oman äänen esiin saaminen, voi olla että aikaisemmissa palavereissa nuori ei ole saanut ajatuksiaan esiin. Menneisyyden käsittely ei kuulu verkostoneuvonpidon teemaan. Sillä saattaa olla verkostoneuvonpidon osallistujille suurtakin merkitystä. Voi olla hyvä ettei menneisyyteen katsota, jotta ajatukset saadaan suunnattua hyvään tulevaisuuteen.

Dialogissa tärkeää on kuunteleminen, ei niinkään puhuminen. Kuunteleminen ja kuuluksi tuleminen antaa uusia aineksia ajatteluun ja omiin mielipiteisiin. Verkostoneuvonpidon rakenne vuoropuheluineen on asiakaslähtöistä ja se tukee asiakkaan voimaantumista. Nieminen-Kurki mainitsee verkostoneuvonpidon vastavuoroisuuden. Vastavuoroisuutta on se, että saa itse puhua keskeytyksettä ja muut keskittyvät kuuntelemaan. Näin toisen näkökantoja on helpompi ymmärtää, kun kuuntelemiseen keskitytään puolin

ja toisin. ”Syntyy jotakin sellaista yhteistä, mitä on vaikeaa sanallisesti kuvata, mutta jonka tuntee”. (Nieminen-Kurki 2006, 66–67.)

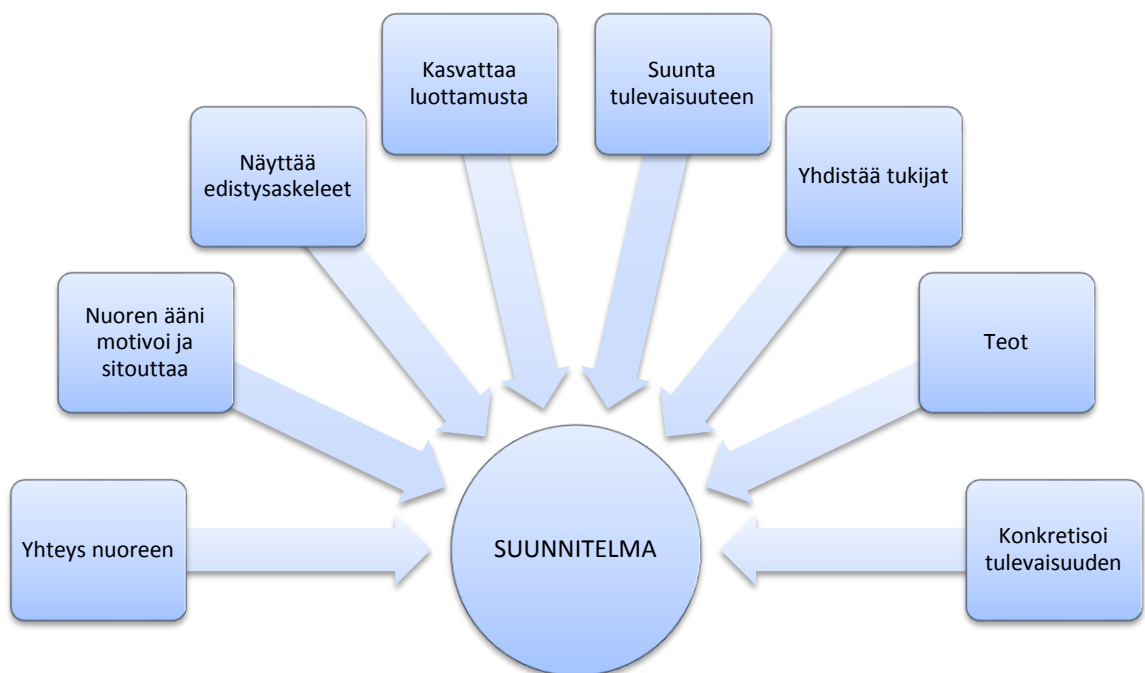
Verkostojen läsnäolo neuvonpidossa ei ole niinkään huolien esiin tuomisen kannalta tärkeää, vaan tärkeää on, että he saavat kertoa heidän omat tekonsa ja tukensa sekä sen millä tavalla aikovat mahdollistaa nuoren hyvän tilanteen saavuttamisen. Kuitenkin huomioitavaa on myös, että aina ei tarvitse olla kykyä auttaa tai tukea, pelkkä läheisen läsnäolo verkostoneuvonpidossa voi riittää. Yhtäläinen merkitys läheisten läsnäololla on heille itselleen, sillä heillä on myös saattanut olla huolta asiakkaan tilanteesta (Nieminen-Kurki 2006, 67). Nieminen-Kurki havaitsi hankkeessa myös läheisten läsnäolon merkityksen työntekijöille, kuten minä tutkimuksessani. Oma työ saa tukea läheisiltä.

KUVIO 8. Nuoren lähiverkosto

Tuija Nieminen-Kurki 2006, pohtii myös hankkeen tuloksissa, että hyödyllisimpänä voitiin pitää sitä, että kaikki asiaan liittyvät tahot olivat paikalla. Tutkimukseni mukaan verkostoneuvonpitoa pidettiin sellaisena menetelmä kokoontua yhteen, että se saa vähemmän aktiivisen lähiverkoston aktivoitua nuoren asioissa, jopa sellaisiakin, joita ei muihin tapaamisiin ole saatu paikalle. On tärkeää, että verkostoneuvonpitoon saadaan mukaan nuoren elämässä vaikuttavia henkilöitä, sillä samassa paikassa näiden ihmisten ajatuksia voivat kuulla kaikki. Läheisten mukana olo edistää asioiden järjestymistä paremmin kuin silloin jos läheiset eivät ole olleet verkostoneuvonpidossa mukana (Nieminen-Kurki 2006, 66).

Suunnitelman tekeminen kertoo nuorelle sen, että hän saa tukea lähiverkostolta. Lähi-verkoston tukea tarvitaan myös siihen, että suunnitelmaan kirjatut asiat toteutuvat. Kaikki verkostoneuvonpidossa mukana olevat osallistuvat suunnitelman laadintaan. Suunnitelman myötä niin nuorelle kuin tukijoillekin konkretisoituu se, mitä tulisi tehdä, jotta asiat olisivat hyvin. Suunnitelmaan sitoutuminen on vahvempaa silloin, kun neu-vonpidossa on mukana lähipiirin jäseniä (Nieminen-Kurki 2006, 66).

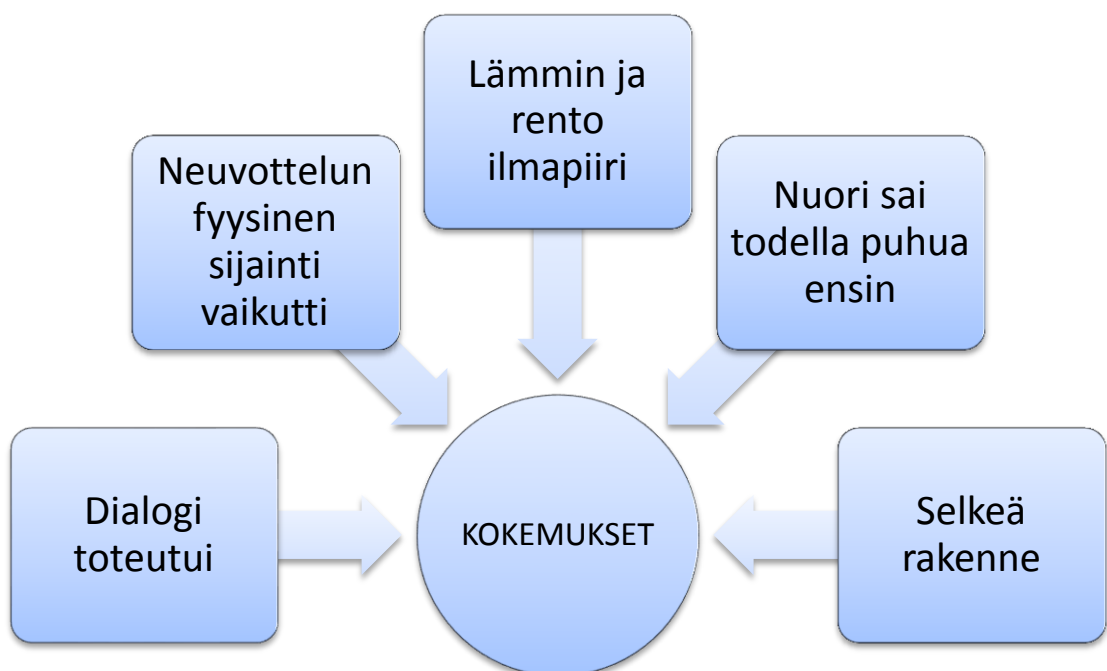

KUVIO 9. Suunnitelma tulevaisuuteen

Suunnitelman toteutumiseen vaikuttaa myös se, että verkostoneuvonpito perustuu asiakkaan kunnioitukseen ja sillä nähdään olevan suuri merkitys asioiden toteutumiseen, Nieminen-kurki (2006) toteaa. Suunnitelman laatiminen on hyvä lähiverkoston akti-voinnissa. Lähipiiriin kuuluville selkiytyy sen myötä kuka tukee nuorta ja miten. Se tulisi muistaa, että suunnitelmaan laaditut asiat lähtevät nuoren omista ajatuksista, jos-kin nuoren voi olla vaikeaa suunnata ajatuksensa tulevaisuuteen. Tällöin on verkosto-konsulttien panostettava enemmän kontaktiin nuoren kanssa ja osattava kysyä oikeita asioita.

Verkostokonsulttien ammattitaitoon myös kiinnitettiin huomiota, ovathan he tärkeässä roolissa ulkopuolisina nuoren henkilökohtaisten asioiden suunnittelussa. Ammattitaito tuo lisäksi turvallisuuden tunnetta. Verkostokonsulttien ammattitaito kuvastuu myös siinä hyvin, kuinka he saavat osanottajat mukaan dialogiin ja heittäytymään hyvän tulevaisuuden muisteluun. Dialogisuus asiakastyössä on vielä melko uusi ja erilainen asia, joten se vaatii erityistä luottamusta, avoimuutta ja rehellisyyttä. Huomioitavaa on se että kaikki eivät ole valmiita käymään vuoropuhelua. Dialogi kuvaa sitä, miten me kohtaamme toisen ihmisen. Yhteinen ymmärrys asiakkaan ja työntekijän välille sekä toimiva vuorovaikutus asiakassuhteessa voidaan rakentaa dialogin avulla. (Mönkkönen 2007, 86–87, 89.)

Tutkimustuloksissa on lisäksi ajatuksia verkostoneuvonpidon haasteista, keskeisistä vahvuuksista ja kehittämisajatuksia. Kysyin myös yleisiä kokemuksia verkostoneuvonpidosta. Verkostoneuvonpidon hienous dialogisena menetelmänä täytyy kokea. Kokemusten mukaan se on selkeimpiä palavereita, joissa ollaan oltu. Se, että nuorta kuunneltiin ja nuori sai tuoda ensimmäisenä ajatuksensa muille, voidaan pitää menetelmän vahvuutena. Kuten myös sen, että kaikilla muillakin osanottajilla on yhtäläillä oikeus esittää ajatuksiansa. Dialogisuus on tämän menetelmän tärkein vahvuus ja kokemusten mukaan se myös on toteutunut.

KUVIO 10. Tutkimusjoukon kokemukset

Kehittämisen tarvetta menetelmälle ei juuri ilmennyt. Sellainen pohdinta kuitenkin tuli esiin, että olisiko parempi, että verkostokonsultit ovat asiakkaalle entuudestaan tuttuja. Helpottaisiko se nuorta hänen pohdintoissa? Tätä ajatusta eivät kuitenkaan teoriat, joihin perehdyin, tue eikä myöskään verkostokonsulttien vastauksissa ilmennyt sellaisia ajatuksia. Toisaalta verkostokonsulttien vastauksissa pohdittiin, että saadaanko huolen aiheet oikeasti esiin, kun ennalta hankittua tietoa ei ole saatavilla. Vastauksissa ajateltiin myös niin, että huolellisemmalla pohjatyöllä saadaan sujuvampi neuvonpito, huolten kartoitus ja suunnitelman laadinta. Viranomaistahot, jotka osallistuvat verkostoneuvonpitoon voisivat olla avoimempia asioiden suhteen. Haasteena mainittakoon vielä se, mikä nousi molemmissa tuloksissa esiin, että suunnitelman toteutumiseen kaivataan selkeyttä. On sovittava jo verkostoneuvonpidon aikana, kuka ottaa päävastuun suunnitelman toteutumisesta. Yksin nuoren vastuulle ei suunnitelman toteutumista voi laskea.

Tulevaisuuden suunnittelun kannalta olisi olennaista se, että verkostoneuvonpito pidetään riittävän ajoissa, jotta aikaa asioiden järjestymiseen olisi riittävästi. Ei enää siinä vaiheessa siis, kun nuori on jo muuttanut omilleen asumaan. Verkostoneuvonpidon haasteena nähtiin myös se, että kaikki olennaiset nuoren elämässä vaikuttavat tahot saadaan paikalle. Moni saattaa karttaa verkostoneuvonpitoa sillä, kun kokemukset aiemmista palaverista eivät ole myönteisiä. Tällöin olisikin olennaista saada tieto tilaisuuksien erilaisuudesta välittämään. Se kolme tuntia, minkä verkostoneuvonpito yleensä kestää pitää sisällään ainutlaatuisia keskusteluja ja pohdintoja. Menetelmän tuomasta hyödyistä tulisi olla vakuuttunut yhä laajemman viranomaistahon, jotta verkostoneuvonpitojen käyttöaste saataisiin suuremmaksi. Vaikka verkostoneuvonpito kulkee tietyn rungon mukaisesti, on se kuitenkin hyvin joustava tilanteiden ja asiakkaiden mukaan.

7 POHDINTA

7.1 Pohdintaa tutkimusprosessista

Yhdeksi tutkimukseni tärkeimmäksi tuloksesi voidaan katsoa se, kuinka neuvonpitoa pidetään tärkeänä siirtymätilanteessa. Koen myös itse tämän olevan hyvä menetelmä siinä, millä tavalla nuoren elämässä vaikuttavat henkilöt ja heidän tuomaan tuki saadaan konkreettisesti tuotua esiin. Pohdinnat ja vuoropuhelu sekä niistä tuotettu suunnitelma antoivat luottamusta asioiden järjestymiseksi. Näin ollen tutkimuskysymykseeni lisäkö verkostoneuvonpito toiveikkautta hyvästä tulevaisuudesta saatiin vastauksia.

Tutkimustuloksia analysoidessani ja johtopäätöksiä kirjoittaessani lähiverkoston merkitys nousi aineistosta jokaisen vastaajan kohdalla. Täten tutkimuskysymykseeni verkostoneuvonpidon osanottajien eli nuoren lähiverkostojen huomioimisesta saatiin vastauksia. Niin itselleni kuin tutkimukseen osallistujillekin verkostojen osallisuus on tärkeää. Opinnäytetyön tuloksista voidaan tulkita se, että lähiverkostot ovat olennaisena osana tukemista siirtyessä sijaishuollosta jälkihuoltoon. Sain myös vastauksen siihen, pystyykö nuori suuntaan pohdinnan hyvään tulevaisuuteen. Siihen voidaan vaikuttaa esimerkiksi niinkin yksinkertaisilla asioilla, kuten vetäjien ammattitaidolla tai verkostoneuvonpidon fyysisellä sijainnilla. Aina se ei kuitenkaan kokemuksen mukaan ole helppoa, että ajattelee millaista olisi hyvä elämä vuoden kuluttua. Kuitenkin verkostoneuvonpidon ajankohtana olevien huolien sekä nuoren saatavilla olevien tukijoiden ja niiden tekojen kartoittaminen antoi uskoa parempaan tulevaisuuteen.

Monesti tavallisissa asiakaspalavereissa ja ihan perheen kesken arjessa ei välttämättä osata kuunnella toista, sen meistä jokainen voinee allekirjoittaa. Mikäli huoli toisesta alkaa olla suuremmassa mitta kaavassa voidaan huomata, että kuunteleminen jää vähemmälle. Verkostoneuvonpito luo siihen osallistujille mahdollisuuden tulla kuulluksi, oli asia sitten suuri tai pieni. Nuoren ääni, lähiverkoston ääni ja työntekijöiden ääni tulee esiin neuvonpidossa, se on jotain mihin en itse ole palavereissa törmännyt. Siksi oli hienoa saada tutustua tähän menetelmään ja samalla tehdä sitä tunnetuksi myös muille. Moni minunkin lähipiiristäni kuuli opinnäytetyöprosessini aikana ensimmäisen kerran sanan verkostoneuvonpito.

Verkostotyötä tehdään aina ja kaikkialla, missä ollaan asiakkaan kanssa tekemisissä. Se miten sitä tehdään, on työntekijöiden päätettävissä. Todettakoon ettei verkostoneuvonpito sovi kaikille ja kaikkialle, mutta sijaishuollosta jälkihuoltoon siirtyvän nuoren tukemisessa tutkimukseni mukaan se on hyvä menetelmä.

Jatkotutkimus pohdintani keskittyi verkostoneuvonpidon jälkeiseen aikaan, ennen seurantapalaveria. Tutkimuksen voisi kohdentaa siihen, miten verkostoneuvonpidossa laadittua suunnitelmaa on toteutettu, kuinka sovitut teot ja tuet ovat mahdollistuneet. Tutkia voisi myös sitä, että miten suunnitelmaa on lähdetty toteuttamaan, jos seurantapalaveria ei ole sovittu. Itseäni kiinnostivat myös nuorten ajatukset verkostoneuvonpidosta. Jonkin verran tutkimukseni tätä sivuuttaa, vaikka en suoraan nuoria haastatellut. Jo opinnäytetyöni aihetta valitessani olin kiinnostunut myös nuorten ajatuksista, mutta jouduin tekemään rajauksen siihen, että tähän tutkimukseen tulee vain työntekijöiden pohdintoja. Jatkotutkimuksen voisi siis kohdentaa siihen, mitä mieltä nuoret itse ovat verkostoneuvonpidon tuomasta tuen mahdollisuudesta.

Opinnäytetyöprosessini kesti lähes vuoden. Prosessi oli ajoittain haastava, mutta koin sen silti ammatillisesti antoisaksi. Esitin tutkimussuunnitelman keväällä 2014. Teema-haastattelut lastensuojelulaitoksessa ajoittui kesälle 2014. Haastattelut sujuivat itselleni ja haastateltaville tutussa ympäristössä luontevasti. Olen mielissäni siitä, että haastateltavat pystyivät palaamaan ajatuksissaan verkostoneuvonpitoihin, vaikka niistä oli jo tovi kulunut haastattelu hetkellä. Toki olin etukäteen sopinut haastattelut ja avannut heille hieman, mistä tulen heitä haastattelemaan. Tämä antoi haastateltaville mahdollisuuden muistella etukäteen verkostoneuvonpidon asioita. Litteroin haastattelut heti, kun kaikki kolme oli haastateltu.

Alku kesällä lähetin myös sähköisen kyselyn verkostokoordinaattorille, joka toimitte ne eteenpäin verkostokonsulteille. Kyselyihin sain vastauksia ripotellen ja kysyin välillä niiden perään, kun niitä tuli aluksi hyvin vähän. Kyselyn toimittaminen kesällä koitui haasteeksi, koska silloin on loma-aika. Odotin kuitenkin vastauksia läpi kesän syksyyn asti. Lopullisen aineiston analysoinnin aloitin syksyllä, kun olin saanut mielestäni riittävän määrän vastauksia kyselyyn. Aineiston analysointi oli hyvin mielenkiintoista enkä kokenut sitä rasittavaksi missään kohtaa.

Aineiston analyysin ja puhtaaksi kirjoituksen jälkeen aloin kirjoittaa teorian pohjalta opinnäytetyötä. Teoria-osuuden kirjoittaminen ja kirjallisuuteen perehtyminen etenkin dialogisuudesta oli mielenkiintoista. Sain uusia näkökulmia pohdinnoilleni ja vahvistusta hankkimalleni aineistolle. Oli hyvin mielenkiintoista havaita yhtäläisyyksiä luetusta teoriasta ja hankitusta aineistosta.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus tutkimuksessani

Pohdin paljon eettisyyttä jo työharjoitteluajanani lastensuojelulaitoksessa. Lastensuojelun kentällä on hyvä olla hienovarainen. Eettisyyttäni tässä tutkimuksessa tukee se, että perehdyin harjoittelun kautta yhteistyöhöni. Tiesin haastatteluja tehdessäni, mistä ja keiden neuvonpidoista oli kyse tai kenestä lähipiiriin kuuluvasta mahdollisesti puhutaan. En antanut tämän asian vaikuttaa tutkimukseeni kuitenkaan millään tavalla. Tuloksista ei pysty ulkopuoliset tulkitsemaan kenestä niissä puhutaan. Kunnioitan kyseisen lastensuojelulaitoksen työntekijöiden ja lasten yksityisyyttä koko tutkimusprosessin ajan. Luottamus on keskeisessä asemassa tutkimuksessa. Tutkimusjoukolla on tultava henkilöllisyyden salassa pysymisestä luottamuksellinen tunne. Luottamusta lisää myös, että heille kerrotaan tutkimuksen tarkoituksesta. (KvaliMOTV 2015.)

Ammattietiikkani saa mielestäni kunnioitusta myös siinä, että sain tehdä yhteistyötä Hämeenlinnan seudun verkostokoordinaattorin sekä verkostokonsulttien kanssa. Tämä joukko oli minulle entuudestaan tuntematon. Heidän taustatiedoistaan tai kyselyn vastauksista ei missään vaiheessa ilmene heidän henkilöllisyytensä.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa nousee esiin kysymys totuudenmukaisuudesta. Tutkittavien on luotettava siihen, että tutkimusta tehdään tarkoituksenmukaisesti. Laadullisen tutkimuksen perusvaatimuksena voidaan pitää sitä, että tutkijalla tulee olla riittävästi aikaa tutkimuksen teolle. Näin saadaan luotettavia tuloksia. Kuitenkaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole määritelty yksiselitteisiä ohjeita. Sisäinen johdonmukaisuus eli koherenssi painottuu tutkimusta arvioitaessa kokonaisuutena. (Tuomi, Sarajärvi 2002, 131–139; KvaliMOTV 2015.)

Esimerkiksi seuraavien kohtien on oltava raportissa suhteessa toisiinsa, ei erillisinä osina, se parantaa luotettavuutta ja tuo tutkimusprosessin julkisemmaksi:

- Tutkijan tulee pohtia mitä on tutkimassa ja miksi – tutkimuksen kohde ja tarkoitus.
- Aineistonkeruumenetelmän esiintuominen niin menetelmänä kuin tekniikkana ja aineiston keruuseen liittyvien erityispiirteiden kertominen, kuten yksilö/ryhmähaastattelu. Lisäksi on hyvä mainita mahdolliset ongelmat ja muut seikat, joita esiintyi.
- Aineiston analyysistä tutkimustulosten ja johtopäätösten syntyyn
- Tutkimusjoukon kuvaus, yhteydenotto heihin ja montako henkilöä tutkimukseen osallistui jne. Tutkimusjoukon henkilöllisyyttä ei tule paljastaa, tutkijan tulee pitää myös siitä huoli.
- Tutkimuksen teon aikataulu Tutkija on tutkimuksensa lukijoille velvollinen kertomaan, miten on aineiston koonnut, miten tutkimus on tehty, jotta tulokset olisivat selkeämpiä ja ymmärrettävämpiä. (Tuomi, Sarajärvi 2002, 135–138.)

Käytin paljon sitaatteja tutkimustuloksia avatessani, joka lisää tulosten luotettavuutta. Sitaattien avulla pystyin kertomaan haastateltavien ja kyselyn vastaajien ajatuksia ja kommentteja esitettyihin kysymyksiin.

Laadullisen tutkimukseen voi yhdistää validiteetin, mutta reliabiliteetista ei laadullisessa tutkimuksessa juuri puhuta. Validiteetti mittaa laadullisen tutkimuksen pätevyyttä ja perusteellisuutta. Sitä, millaisia saadut tulokset ja niistä tehdyt päätelmät ovat. Laadullisen tutkimuksen pätevyyttä on uskottavuus ja vakuuttavuus. (KvaliMOTV.)

LÄHTEET

Bardy, M. 2009. Lastensuojelun ytimessä. Helsinki. Yliopistopaino Oy.

Eriksson, E., Arnkil, T., Rautava, M. 2006. Ennakointidialogeja huolten vyöhykkeellä. Verkostokonsultin käsikirja – ohjeita verkostomaiseen työskentelyyn. Stakes, Työpapereita 29/2006. Helsinki. Stakes. Luettu 7.2.2015.

Eronen, T. 2013. Viisi vuotta huostaanotosta. – Seurantatutkimus huostaan otettujen lasten institutionaalisista poluista. Tampere: Juvenes Print.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Heinijoki, H., Heinonen, H., Kiiskinen, P., Mikkola, K., Ollila, K., Peitsalo, P. 2005. Oljista, risuista vai tiilestä? Teoksessa Laaksonen, S. & Kemppainen, M. (toim.) Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 20, 41–43. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto ry. Luettu 4.3.2015.

Heino, T., Heinonen, H., Koskimies, M., Nousiainen, K., Paasivirta, A., Pitkänen, S., Pyhäjoki, J., Tarvainen, T., Vehviläinen, J. 2010. Moniammatilliset ohjaus ja palveluverkostot lasten ja nuorten suojelussa. Väiliraportti. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. Osaaminen, työ ja hyvinvointi. Luettu 25.3.2015.

Helminen, M.L.2003. Esitelmä: ”Huoltosuunnitelma avohuollon, huostaanottopäätöksen ja sijaishuollon yhteisenä työvälineenä.” Valtakunnallisilla sijaishuollon päivillä Seinäjoella. 18.9.2003.

Jowitt, M., O’Loughlin S. 2005. Social Work with Children & Families. Glasgow. Kent Printed and bound in Great Britain by Bell & Bain Ltd.

KvaliMOTV. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Luettu 24.4.2015. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali>

Laaksonen, S. 2004. Jälkihuolto-opas. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 17. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lastensuojelulaki 30.12.2010/1380

Nieminen-Kurki, T. 2006. Perheet vahvemiksi – Hanke. Hämeenlinnan perusturvakeskus, raportti. 1/2006. Hämeenlinna.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus – Dialoginen asiakastyö. Helsinki. Edita.

Puonti, A., Saarnio, T., Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.

Seikkula J., Arnkil, T. 2009. Dialoginen verkostotyö. 2.painos. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Saastamoinen, K. 2008. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki.

Suominen, S. & Tuominen, M. 2007. Palveluohjaus - Portti itsenäiseen elämään. Helsinki. Profami.

THL Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015. Lastensuojelun käsikirja 2015. Luettu 15.4.2015. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen/huolen-vyohykkeet

THL Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Lastensuojelun käsikirja. 2015. Luettu 22.3.2015. www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vuorio, J-P., Saurama, E. Verkostojen voimaa vai seittien satimia. Kokemuksia läheisneuvonpidosta. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 18/2008. Helsinki yliopistopaino.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelu

1. Taustatiedot

1. Minkä ikäinen olet?
2. Mikä koulutus sinulla on?
3. Mikä on työnimikkeesi?

Huolien kartoitus ja nuoren tukeminen

1. Kuinka hyvin mielestäsi nuori toi omat huolensa esiin verkostoneuvonpidossa?
2. Millä tavalla mielestäsi muiden verkostoneuvonpitoon osallistuneiden huolenaiheet nuoren tulevaisuudesta olivat yhtenäisten nuoren itsensä esittämien huolenaiheiden kanssa?
3. Kuinka mielestäsi nuorta tukee/ auttaa se, että verkostoneuvonpidossa otettiin esiin nuoren huolet?
4. Kuinka mielestäsi nuorta tukee/ auttaa se, että verkostoneuvonpidossa tehtiin tulevaisuutta koskeva suunnitelma?

Verkosto

1. Miten verkostoneuvonpidolla voidaan hyödyntää nuoren omaa lähiverkostoa nuoren tukemisessa?
2. Kuinka hyvin mielestäsi nuoren oma lähiverkosto tukee nuorta itsenäistymisessä?

Tulevaisuus

1. Millä tavalla verkostoneuvonpito lisäsi toiveikkuutta nuoren hyvästä tulevaisuudesta?
2. Minkälainen vaikutus verkostoneuvonpidolla oli nuoren asioiden järjestymiseen?
3. Verkostoneuvonpidossa tehtiin suunnitelma koskien nuoren hyvää tulevaisuutta,
  - a) miten asiat ovat edenneet palaverin jälkeen?
  - b) miten nuori on sitoutunut suunnitelmassa tehtyihin toimenpiteisiin?
  - c) millä tavalla itse olet ollut mukana suunnitelman toteutumisessa?
  - d) millaista apua/ tukea suunnitelman teosta on ollut?

Kokemus

1. Minkälainen kokemus verkostoneuvonpito oli suhteessa muihin palavereihin, joissa olet ollut?
2. Millä tavalla verkostoneuvonpito tukee nuorta? Entä sinun omaa työskentelyäsi nuoren kanssa? Toteutuiko dialogi?
3. Mikä mielestäsi toimi hyvin verkostoneuvonpidossa? Mitä kehitettävää menetelmässä mielestäsi olisi?

Liite 2. Kyselyn saatekirje

ARVOISA KYSELYN VASTAANOTTAJA

Olen Sosionomi AMK opiskelija Tampereen ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä verkostoneuvonpidosta apuna ja tukena nuoren itsenäistymisvaiheessa. Opinnäytetyössä selvitetään millaisia kokemuksia ja ajatuksia verkostokonsulteilla ja pienryhmäkodin henkilökunnalla on nuoren tukemisesta verkostoneuvonpidon avulla. Voitte vastata kyselyyn, vaikka ette olisi osallistunut verkostoneuvonpitoon nuoren itsenäistymisvaiheessa. Jokainen vastaus on arvokas ja merkittävä opinnäytetyöni kannalta. Vastamalla kyselyyn voitte tuoda näkyviin omia tärkeitä näkemyksiänne ja ajatuksianne verkostokonsultaation tuomasta mahdollisuudesta.

Toivon teidän täyttävän kyselylomakkeen huolellisesti ja palauttavan sen minulle sähköpostitse osoitteeseen jaana.heino@soc.tamk.fi **22.6.2014 mennessä**. Jos olet lomalla, voit vastata kyselyyn palatessasi takaisin työhön.

Käytän opinnäytetyössä vain kyselyn vastauksia, niitä käsitellään luottamuksellisesti. Mahdolliset muut tiedot eivät tule esiin. Opinnäytetyöni ohjaavana opettajana toimii Anssi-Pekka Udd, p. 03 245 2111, anssi-pekka.udd@tamk.fi.

Kiitos vastauksistanne! Yhteistyöterveisin Jaana Heino, p.0442898090, jaana.heino@soc.tamk.fi

Kysely verkostokonsulteille**Taustatiedot, täytä vastauksesi tai valitse oikea vaihtoehto esitettyyn kysymykseen:**

1. Minkä ikäinen olet?
2. Mikä koulutus sinulla on?
3. Mikä on työnimikkeesi?
4. Kuinka monta vuotta olet toiminut verkostokonsulttina?
5. Oletko ollut mukana verkostoneuvonpidossa, joka on järjestetty lastensuojelun sijaishuollosta jälkihuoltoon siirtyvälle nuorelle tai jo jälkihuollossa olevalle nuorelle?
KYLLÄ
EI
Jos vastasit kyllä, niin kuinka monessa?
  - a) Jos vastasit ei, niin oletko ollut mukana verkostoneuvonpidossa, joka on järjestetty jollekin muulle lastensuojelun kohderyhmälle? Mille?
  - b) Tai mahdollisesti jollekin muulle kohderyhmälle? Mille?
6. Minkälaisia ajatuksia ja kokemuksia sinulla on verkostoneuvonpidosta edellä mainitsemallesi kohderyhmälle?
7. Miten sinun mielestäsi mahdollisten huolien kartoittamisella on onnistuttu nuoren auttamisessa/ tukemisessa? Minkälaista hyötyä siitä on ollut?
8. Miten hyvin nuorten kanssa onnistutaan ajatuksien suuntaamisella hyvään tulevaisuuteen?
9. Miten hyvin verkostoneuvonpidolla saadaan huolet esiin?
10. Minkälaisia kokemuksia sinulla on siitä, kuinka nuoret pystyvät suuntaamaan ajatuksensa tulevaisuuteen?
11. Miten nuoren omat verkostot saadaan hyödynnetyksi?
12. Millä tavalla nuoren omat ajatukset ja mielipiteet otetaan huomioon verkostoneuvonpidossa suunnitelmaa tehdessä?

Jatkuu

(2)

13. Mikä käsitys sinulla on nuoren motivaatiosta tehtyyn suunnitelmaan ja seuranta-palaveriin? Millä tavalla suunnitelman tekeminen onnistui?
14. Mitkä ovat verkostoneuvonpidon haasteet entä keskeiset vahvuudet? Onko si-
nulla jotain kehittämisajatuksia?

Haluatko sanoa vielä jotakin, mitä en kysynyt?